

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

22 (399), 31 травня — 6 червня 2007

1 ЧЕРВНЯ — ДЕНЬ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

Фото Олександра Шепнівського

СИМОН ПЕТЛЮРА: «МАЄМО ТЯЖКУ СПАДЩИНУ: ЗВИЧКУ ПАТЯКАТИ ДО САМОВИСНАЖЕННЯ»

Ганна ДЕНИСКО,
м. Полтава

Визначний провідник українського народу Симон Петлюра народився 1879 року, коли й найбільший гробар України Йосип Сталін. Петлюру мати на світ привела 10-го (за н. с.) травня (деякі дослідники вважають, що 23-го) — у найраханніший з усіх місяців, коли зазвичай збирають зілля, бо воно найцілющіше. Його й назвали на честь апостола Симона Зилота. Так йому й судитиметься цілий вік шукати ліку на рани свого народу, ніколи не зраджуючи рідній землі.

Справою свого життя Петлюра обернув Культуру. Його політологічні, літературознавчі, театрознавчі, публіцистичні твори засвідчують високий рівень освіченості й талант. Їх цікаво читати і сьогодні.

Микола Порш писав: «Петлюра був прегарним товаришем, певним і вірним у всіх перипетіях мінливої долі. Надзвичайно лагідний до кожного і толерантний, він не легковажно судив людей за їхні погляди та вчинки, а ставився вдумливо і людяно до тих, хто завинив, намагаючись знайти причини та обставини, які дали б змогу якщо не виправдати, то, принаймні, пробачити».

Одним із диявольських злочинів Сталіна, яким немає ні ліку, ні прощення, є вбивство Симона Петлюри.

ЧОМУ ВОНИ ЙОГО УБИЛИ?

Я сповна це зрозуміла, прочитавши лист Симона Петлюри до Андрія Лівницького від 16 травня 1926 року. До смерті від руки московського агента Шварцбарда залишалося дев'ять днів...

23 травня у Полтаві було закладено камінь на місці, де постане пам'ятник С. Петлюрі. Акція викликала протистояння: постать Голови Директорії і Головного Отамана військ УНР для багатьох — незрозуміла й загрозлива. Чи не тому, що аж занадто сучасна?

«Петлюру», коли ходять не про особу, не так легко знищити, як думають росіяни, і спинити природний розвиток національної свідомості провокаційними заходами федерації ледве чи пощастить росіянам. Як реальний політик, я знаю, що в остаточному моменті справа федерації чи самостійності України вирішуватись буде підрахунком організованих сил нашої нації, як політичних, так і військових. Коли це питання буде вирішуватись за мого життя і за моєю чинною участю, то я все робитиму, щоб к цьому моменту українська армія мала десятки тисяч гармат і сотні тисяч рушниць... Коли ж у провідників українського народу в рішучий момент не буде технічних засобів, тоді як такими володітимуть росіяни, то в цих умовах, звичайно, Україну можуть силою зфедералізувати».

Петлюра був політиком, «який базує свою діяльність на підрахунку дійсних сил, як своїх, так і ворожих». Тим він і був небезпечний — на відміну від Винниченка.

Він робив помилки. Скидав Гетьмана Скоропадського. Не вибив земельного козиря з рук більшовиків. Галичани вважають, що він їх зрадив, віддавши перевагу наддніпрянській синиці в жмені перед соборним журавлем у небі. Він же, навпаки, вважав, що галичани не зрозуміли загальнонаціонального інтересу в тій безвихідній ситуації війни на три чи чотири фронти.

Але не маємо забувати: у пору, коли Генеральний секретаріат на чолі з Винниченком роззброїв Україну своєю соціалістично-ілюзорною ідеєю, що для захисту держави достатньо буде народних міліціантів, Петлюра на знак протесту вийшов з уряду і сформував Гайдамацький кіш Слобідської України, який став опорою і захисником УНР.

Скупаний у лубистку, він не міг протиставити нелюдській жорстокості червоної орди адекватну опірність. Бо у більшовиків — поголовна мобілізація, і нерідко батьки свободою, а то й життям відповідали за сина, який вирішив би, що «без мене більшовики обойдуться». По селах і хуторах призначаються «заручники» і «відповідальники», які життям, і господарством відповідають за те, щоб із голови жодного більшовицького грабіжника не впала жодна волосина.

Утім, не все списуємо на жорстокість ленінсько-сталінсько-троцькістсько-яничарської орди. У статтях і листах Симона Петлюри глибоко аналізуються і внутрішні причини поразки українства у не двобой, а чотирибій, якщо можна так сказати, з воєнними Українцями.

Продовження на с. 3

ЯК «ПЕРЕУЧУЮТЬ» ЖУРНАЛІСТІВ

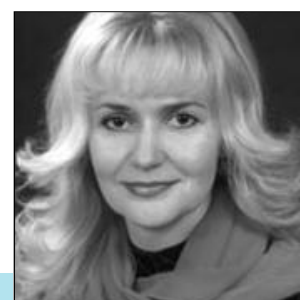
5

ШЕВЧЕНКІАНА

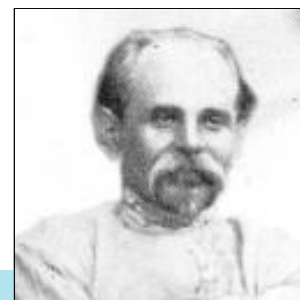
8—9

НОВА КНИЖКА ІРИНИ ФАРІОН

10

125-річчя КИРИЛА СТЕЦЕНКА

15

**Добровільні пожертви
«На Кобзареву Церкву»:
МБФ «Українська Родина»
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ «Київ»,
МФО 320401 ЗКПО 21709106**

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 812 411 грн. 00 коп.

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ У КРАЇНІ ТАЛАНТІВ

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

ПОКАЗАТИ Є ЩО, АЛЕ ХТО ПОКАЖЕ?

У Музеї народної архітектури та побуту в Пирогово під Києвом 18—19 травня відбулася V Всеукраїнська виставка-ярмарок сільського зеленого туризму “Українське село запрошує”. А в її програмі — свято майстрів народного мистецтва України. Виставку проводили громадська організація — Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, а також дві державні інституції — аграрний комітет парламенту та Державна служба туризму і курортів Мінкультури і туризму та курортів Мінкультури і туризму. Це господарі в статусі приватних підприємців, які видом своєї діяльності обрали не рільництво чи тваринництво, а такий поки що екзотичний вид діяльності для села, як туризм. Настільки екзотичний, що ледве розвивається. Справа цікава й перспективна, в Європі досить поширена. У нас на

заваді не лише загальна економічна відсталість і нерозвинена соціальна інфраструктура села, а й організаційні, бюрократичні перепони. Сільський туризм розділений навпіл між двома міністерствами: Мінкультури і туризму та аграрним. Представники Мінагропрому, до речі, чомусь так і не з’явилися на виставку.

Журналісти під час прес-туру, організованого Національним прес-клубом реформ, почули багато бідацьких щодо проблем сільського туризму. Чи не головною називали горезвісну “відсутність законодавчої бази”. А закони, поперше, роками “висиджуються” в парламенті, як, наприклад, поки що так і не прийнятий законопроект про сільський зелений туризм. А, по-друге, якщо й приймаються, то що? Закон про туризм, не суто зелений, а взагалі туризм, прийнято ще 6 років тому. Але, як зізнався на прес-конференції один із державних посадовців, той Закон — “мертвий”, бо до нього ще треба прийняти купу так званих підзаконних актів.

Усе сказане — дуже приkre в сув’язі з тим, що в Україні є де відпочити і що показати. Через сільський туризм також. А поки що ці приватні туристичні господарства (тобто готель із комплексом екскурсійних, спортивних, розважальних послуг) можна перелічити на пальцях. Хоч показувати Україну варто не лише іноземцям, а й самим українцям. Українець не знає України! До речі, згадувався на виставці приклад Росії, де зараз зробили акцент на так званому внутрішньому туризмі: показують росіянам Росію. Немає сумніву, що, окрім іншого (бізнес, оздоровлення, відпочинок), це ще й частина ідеологічної кампанії возвеличення “великої Росії”. Врешті, зміцнення національної ідеї. Хіба нам це зайве?

Повернімося до чудового свята народних майстрів, де ще раз можна було перекоонатися, яка велика, красива й багата талантами наша земля, і яка нагальна потреба в зеленому туризмі.

Олександра Пренко з Кіровограда працює в доволі оригінальному виді народної творчості — килимові ляльки. Чудові вироби виготовлені зі звичайних різнобарвних клатків тканини. Цікаво, що народилася майстриня на Північному Кавказі, в Дагестані, де, як і в Україні, також чималі традиції килимарства, а її роботи, власне, і є частиною цього мистецтва. Вже понад півтора десятиліття Олександра мешкає в Україні, веде студію килимарства в обласному дитячо-юнацькому центрі, яку й заснувала. Роботи члена Національної спілки народних майстрів України також не раз прикрашали престижні виставки

Варвара Тимофіївна Татарин — майстриня вишивки з села Підзахаричі Путильського району Чернівецької області. Звичайно, її прекрасні вишивки насамперед рушники, сорочки, треба бачити на власні очі. Я довідався, що у цієї жвавої, енергійної жінки є онуки і правнуки. Як мінімум сім поколінь сім’ї залюблені у вишивку. Пані Варвара показала мені вишиті сорочки, яким 100 років, — це роботи її бабусі. Вишивала також мати майстрині, шиють її доньки, онука. А ще майстриня розповіла, що в їхній окрузі здавна побутує такий звичай: на кожне велике свято людина повинна мати окрему сорочку. Одну вдягає на Різдво, другу — на Великдень, третю шие до Спаса, четверту — до Покрови

Микола Іванович Луценко — вчитель трудового навчання середньої школи в селі Кліщинці Чорнобавського району на Київщині. Майстер-різьбяр, учасник виставок. Має багато учнів, бо керує шкільним гуртком юних різьбярів. Хлопці й дівчата з величезним задоволенням роблять чудові витвори, демонструють їх на виставках. Одна з провідних тем творчості вчителя — Шевченкіана

А спробуйте-но полтавських галушок. Та не звідкись, а з самої Гоголівської Диканьки

Гарно співають молодички зі Смили на Черкащині

В експозиції Криму свої чудові роботи демонстрували ковалі. Вони запросили до горна і ковадла міністра культури і туризму України Юрія Богущого, який згадав, що колись дитиною тримав у руках ковальського молота в кузні

ХТО ЗАМОВЛЯВ ЦЕ «КИНО»?

Валентина ДАВИДЕНКО

Журналісти газети “Вечірній Київ” сьогодні як на фронті, й на момент виходу статті карусель цих фантазмагоричних подій, певно, ще не стихить хід. За півроку після звільнення редакторів усіх трьох столичних газет у “Вечірці” перебуло по черзі чотири заступники головного редактора. Це були різні люди, які приходили з рішучим бажанням радикальних змін і з насто- роженням ставленням до колекти- ву, можливо, одержали певну ха- рактеристику про нього і вказівку, що чинити надалі. Та диво дивне, з часом напружені стосунки зміню- валися на ширі, бо нові керівники переконувалися, що мають справу з професійними журналістами, більшість з яких віддали столичний пресі все життя. Ось тут і зав’язка сюжету. Бо коли змінювався черго- вий керівник, ставало зрозуміло: не для удосконалення друкованого органу посилала його столична влада, а лише з однією метою — встановити повний контроль над політикою ЗМІ й повністю замінити творчих працівників новими, скоротивши їхню кількість. Така доля вже спіткала “Українську столицю” і “Хрещатик”. Та все це залишалося б здогадками і непідтвердженими чутками, якби нарешті чергу спадкоємців редакторського крі- сла не увінчав т. в. о. головного ре- дактора газети “Вечірній Київ” Р. В. Костиця. Далі про перебіг подій розповіли на прес-конфе- ренції у Національній спілці журна- лістів України голова місцевому профспілки Ігор Казмірчук, журна- лісти Віра Ткаченко, Світлана Си- някова, Ольга Сущенко.

Зі слів Ігоря Казмірчука, у п’ят- ницю 18 травня до редакції приїха- ла начальник Головного управління із взаємодії зі ЗМІ і зв’язків із гра- мадськістю КМДА Тетяна Сергіївна Васильєва з новим працівником. “Представила колективу чергового виконавця обов’язків головного редактора, мотивацій, чому зміню- ється один на іншого, не було. За- певнила, що жодних кадрових змін, переїздів не буде. Щоправда, наголосила: будь-які спроби пові- домляти громадськість чи засоби масової інформації про те, що від- бувається в колективі, жорстко ка- ратимуться штрафними санкція- ми. Потім новопредставлений Ро- ман Костиця (на запитання про останнє місце роботи він відповів: “Комерсант”) проводив так звані бесіди. При цьому були присутні дві жур- налістки, які в газеті працювали лише місяць, і їхній професійний рівень особисто у мене викликає певні занепокоєння. Так ось, при них заслухали журналісти мали зв- ьувати про свої плани. Кожний із творчих працівників на вимогу ви- конувача обов’язків головного ре- дактора Романа Костиці подавав творчий план на наступний тиж- день, які публікації він готує. Коли відбулися зустрічі з усіма, люди розійшлися, бо в п’ятницю ми не готуємо номер. Після того, як пра- цівники роз’їхалися, почалося ви- везення оргтехніки, комп’ютерів, меблів. У понеділок, коли всі при- йшли на роботу, у багатьох уже не було навіть стільців. Забрали комп’ютери, столи до газети “Хре- щатик”, яким чином вони передані їм у власність, невідомо.

Роман Костиця не завітав до нашої редакції аж до 17.00. Лише телефонним дзвінком повідомив, щоб під’їхали до нього відповідаль- ний секретар із коректорами і літ- редакторами та два верстальники. О 17 годині пан Костиця прибув із пані Васильєвою, а ми вже провели збори трудового колективу, проф- спілкові збори і з текстами наших документів хотіли їх ознайомити. Ще в п’ятницю після його аудієнції ми повідомили на одному з сайтів,

що в нас черговий виконавця обов’язків. Роман Костиця, про- читавши це, роздрукував і написав від себе зверху: “Журналисты! Это все ложь, б... Ваш исполняющий обязанности”. Таке ставлення обу- рило нас, подальші події підтвер- дили це, і тому ми написали заяву на ім’я київського міського голови. Пан Костиця продемонстрував, що він даремно часу не гаяв і пока- зав, що вони випустили за межами редакції на території “Хрещатика” номер 79-й. Нас обурили заголов- ки і звернення: “Вечірній Київ” від- повів за “базар”. Підпис “Редакція”. Хто це, коли 90 відсотків колективу перебувало в приміщенні “Вечір- нього Києва”? За двозначні й бру- тальні заголовки і тексти одразу кілька політиків можуть подавати судові позови на газету і вигравати їх. А далі штрафні санкції, які поз- бавлять колектив можливості нор- мально працювати. Тож під час роз- мови колектив почув заяву від Ва- сільєвої, що, якщо ви не одумаете- ся, фінансування газети буде при- зупинене, а працівники взагалі не отримуватимуть заробітної плати”.

Світлана Синякова — одна з тих, хто побував у кріслі виконув- ча обов’язків головного редактора. “Мене призначив своїм розпоряд- женням Леонід Черновецький і за його ж розпорядженням, але без його підпису, я була звільнена. Ко- ли я запитала, за що, він сказав, що не звільняв мене. Але я зали- шилася в редакції на профспілко- вому обліку і коли у нас відбулися термінові профспілкові збори, прийшла на них. Ми заслухали ін- формацію голови місцевому, який поінформував про численні пору- шення трудового договору. У ко- лективі останнім часом відбуваєть- ся системне порушення трудового законодавства про працю та зо- бов’язань колективного договору. В понеділок 21 травня колектив і членів профспілки вперше за більш як столітню історію існування газети було відсторонено від випуску чергового числа. Число, яке вий- шло 21 травня, готувалося і вер- сталося за межами редакції “Ве- чірнього Києва”. Це відбувалося в редакції іншої комунальної газети “Хрещатик”. Роман Костиця в перший день своєї роботи пору- шив не лише колективний договір, а й Конституцію, яка гарантує пра- ва людини на працю і свободу сло- ва. Він відсторонив журналістів, які працюють, від роботи над числом. У зв’язку з цим на профспілкових зборах було зазначено, що він по- рушив і КЗОТ, за яким людей про змину умов праці слід попередити не пізніше як за два місяці до цьо- го. Наприклад, у Ігоря Казмірчука забрали стіл, стілець і комп’ютер, тобто, зовсім позбавили робочого місця. А наші коректори, яких ви- кликали в інше приміщення, шість годин відпрацювали в нелюдських умовах, на ногах, бо стільців там не вистачало. В угоді, колективному договорі записано, що якщо змі-

Фото Григорія Кубланова

Акція вечірківців “Похорон свободи слова” перед мерією

нюється штатний розклад і відбу- вається скорочення посад, то все це має подаватися у профспілкову організацію не пізніше як за три мі- сяці до того, як новий штатний роз- клад набере сили. Це кричущі по- рушення законодавства, на підста- ві яких профспілкові збори ухвали- ли рішення, яким зобов’язали профком вжити заходів відповідно до статті 45 КЗОТу України і вима- гати звільнення з посади тимчасо- во виконуючого обов’язки голо- вного редактора газети Костицю”.

Отже, від 79-го числа газету го- тують кілька молодих працівників без журналістської освіти, чий стаж роботи у редакції від одного до трьох місяців. Ця обставина особливо обурила голову Націо- нальної спілки журналістів Ігоря Лубченка і відповідального секре- таря Київської організації Спілки журналістів Аллу Малієнко. Чи слід дивуватися вражаючій кількості граматичних помилок, стилістич- ній неохайності та й суто журна- лістській невірності, якою це число приголомшило своїх читачів. Адже поміж таких перлів у заголов- ках, як “на вулицях Київів”, рубрика “КИНО”, або темного жаргону “Вечірній Київ” відповів за “базар”, вийшли і заголовки двозначного змісту з образливим підтекстом для перших осіб держави. Журна- лістка Ольга Сущенко, яка видала вже дві книжки на основі своїх жу- рналістських інтерв’ю, з гіркотою сказала: “Серед нас усі досвідчені журналісти, відзначені нагорода- ми, газета вигравала у багатьох конкурсах, і нас відсторонили від випуску “Вечірки”. А оглядач Віра Ткаченко додала, що таким чином можна випустити десь іншу підроб- ку, яка не є справжнім обличчям “Вечірнього Києва” і підписати: “Редакція”. Тому колектив хоче по- відомити читачам, що відмежову- ється від цих чисел видання. Вона

розповіла, що в одному з телесе- жетів прозвучало інтерв’ю Р. Ко- стиці, який сказав, що газета ма- тиме наклад 40 тисяч і буде без- коштовною. А як повернуть гроші тим, хто вже її передплатив?

На прес-конференцію при- йшли і журналістки, які готували 79-те число “Вечірнього Києва”. Виникла навіть дискусія з приводу того, чому вони працювали над ви- пуском у чужому приміщенні. Одна з молодих працівниць, предста- вившись: “Мене звати Марина Руль, за штатним розписом я раху- юся як редактор *полоси* “Порада” — розповіла, що готувала число в іншому приміщенні, бо “це було розпорядженням нашого виконую- чого обов’язки головного редакто- ра” і результатом своєї роботи за- доволена. На думку молодих пра- цівниць, яких підтримала журналі- тка газети “Хрещатик” Тамара Ло- патіна, журналіст — це найманий працівник і повинен виконувати будь-які накази керівництва, не об- говорюючи, про принципи не йдеться. На запитання, що вони робитимуть, якщо їх так само звільнять із посади чи усунуть від роботи над газетою, спокійно від- повіли, що підуть найматися в інше місце. Від себе зазначу, що ці пра- цівниці насправді закінчили або навчаються за філологічною спеці- альністю, можливо, там і не при- щеплюють поняття журналістських принципів і громадянської позиції, але й з філологічними навичками у них теж, очевидно, ще не все до- бре, судячи з їхнього доробку.

Світлана Синякова зазначила важливість прес-конференції і для інших засобів масової інформації: “Ми хочемо розповісти журналіс- там, що у них є якісь права, і що во- ни можуть себе захищати від сва- воли. Це газета не Костиці, не Ва- сільєвої, а Київської міської ради. Вона належить київській громаді.

Кошторисом передбачено видан- ня газети “Вечірній Київ” накладом 10 тисяч примірників. Ви вчора спробували надрукувати накладом 40 тисяч примірників, таким чином перевищили витрати бюджетних коштів учетверо. Якщо працювати- мете такими темпами і незаконно витрачатимете бюджетні кошти громади, ця підпільна діяльність призведе до того, що ви всі, такі слухняні виконавиці вказівок керів- ництва, будете на вулиці”.

Тож Алла Малієнко підсумувала почуте: “Найсумніше, що ми, про- фесіонали-журналісти, стаємо розмінною монетою у Васильєвих, тоді як повинні об’єднуватися і під- тримувати один одного. Справед- ливість — це покликання журналіс- та, і ми за нього будемо боротися”.

Ігор Лубченко нагадав, що “ко- ли були звільнені колишні редак- тори столичних газет, то сказали, що буде конкурс на заміщення по- сад, хоча логічно було залишити цих редакторів в. о., доки пройде конкурс. Але конкурсу так і не ого- лосили. Це просто велась справа на знищення газети! Я вважаю, що заява колективу правильна, її тре- ба надати депутатам у Київраду, бо це брутальне ставлення до де- путатського корпусу, якщо міськ- держадміністрація перебирає на себе повноваження Ради. І потріб- но подати до суду, бо тут і пору- шення колективного договору, і кодексу законів про працю, а я звернуся до прокуратури про пе- решкоджання журналістській ді- яльності”.

Остання з акцій вечірківців на момент, коли готувалася ця стаття, — похорон свободи слова, яку во- ни продемонстрували перед при- міщенням КМДА, прагнучи при- вернути увагу не тільки влади і по- літиків до проблем комунальної преси, а й киян, платників податків, на кошти яких і виходять непрофе- сійно підготовлені числа та це й накладом, який перевищує запла- нований. На прес-конференції 24 травня Руслан Малашенко від імені колективу “Вечірнього Києва” пові- домив, що київська влада прагне зробити з видання “сміттєзбірник брудного піару за допомогою чис- ленних темників і наказів”. Усі тех- нічні засоби перевезені до офісу газети “Хрещатик”, а редагування здійснює Дмитро Джангіров. На прес-конференції депутат V скли- кання від БЮТ Андрій Шевченко зазначив, що йдеться про повер- нення темників. За його словами, діє не тільки єдиний координацій- ний центр, а й здійснюються захо- ди з усунення людей, які протисто- ять тиску. Усе це спрямовано на створення “могутньої інформацій- ної зброї” для маніпуляції громад- ською думкою і здійснення бруд- них піар-технологій.

Фото Григорія Кубланова

Свою позицію висловили на прес-конференції голова фракції “Наша Україна” у Київській і народний депутат із БЮТ Андрій Шевченко

ДО ШЕВЧЕНКА З ПОКЛОНОМ

У день перепоховання Тараса Шевченка в Києві ВУТ “Просвіта” зібрало представників партій, громадських організацій національно-державницького спрямування та всіх охочих для вшанування митця.

Ольга СКРИПКИНА
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Розпочався захід панахидою в церкві Різдва Христового. Відтак учасники рушили урочистою ходою до пам'ятника Тарасові Шевченку, де поклали квіти та провели громадсько-мистецьку акцію “Вставайте, кайдани порвіть...” за участю члена Центрального проводу УНП Олеса Шевченка, заступника голови НРУ Василя Куйбіди, члена Центрального проводу УНП, академіка Ганни Скрипник, голови Київської міської організації ВО “Свобода” Андрія Мохника, голови Луганської “Просвіти” Володимира Семистяги й інших, а також народних хорів колективів: “Гомін” (художній керівник — лауреат Шевченківської премії Леопольд Яценко), “Либідь” (художній керівник — Олег Долгий), “Надія” (художній керівник — Надія Гладішевська) та народного артиста України Григорія Булаха.

На цьому велелюдному зібранні ухвалили й резолюцію з приводу сплюндрування невідомими пам'ятника героям Крут у Крутах Чернігівської області.

Леопольд Яценко, художній керівник хору “Гомін”: “Щороку 22 травня, починаючи з 60-х років, коли цей день вважався націоналістичним святом, і людей виганяли з роботи та вищих навчальних закладів за вшанування Т. Шевченка, ми вклоняємось йому. Зараз, слава Богу, заборон немає, але не видно справжньої естафети поколінь. Незважаючи на те, що поряд Київський національний університет імені Тараса Шевченка, не раз доводилося спостерігати: ми біля

Володимир Семистяга, голова Луганської “Просвіти”: “Ми відзначаємо не просто день перепоховання, бо в Україну з Росії разом із тілом поета привезли його нескорений бунтівний дух. Треба пам'ятати, Шевченко — будівничий нації, у той час, коли такі визнані генії, як Гете, Шекспір, Байрон, Пушкін й інші, які багато зробили для формування своєї нації, були підмурками. Коли кажуть, Шевченко — геній українського націоналізму, це також правда. Бо націоналіст — це людина, яка насамперед любить свою націю. Прикро, що маючи незалежну Україну, ми і досі не маємо повного зібрання його творів: сьогодні, як і в радянські часи, Шевченко не потрібний владі”.

Григорій Щербатий, КУН: “У день перепоховання ходжу до Шевченка. Інакше не можу”.

Михайло Стус, воїн УПА, в'язень сталінських концтаборів, заступник голови Київського крайового братства ОУН-УПА: “Шевченко — великий син українського народу. Якщо ми, українці, не поважатимемо його, то хто ж тоді буде? Та, мабуть, світ більше поважає Шевченка, ніж деякі наші українці... Не мають свідомості. Не знають, хто вони. Тільки Шевченка

вивчити — там усе сказано, там уся історія нашої України в поезії. Шевченко — мій улюблений письменник і батько. Ми йшли в бій із його іменем. Я з дитинства у боротьбі за волю України, пройшов усе: бої, тюрми, каземати, не раз був перед смертю, але Бог допомагав, і тут комуністи побили мене, що я майже без ока залишився, але боровся, борюся і буду боротись, доки не збудуємо справжньої української самостійної соборної держави”.

Анатолій Ермоленко, пенсіонер: “До Шевченка я ходжу з 1989 року. Для мене це найбільша людина. Дитиною його читав, не розумів, а тепер плачу, так торкає за серце. Його слова не перейдуть ніколи, а передаватимуться з покоління в покоління”.

Леонід Сокирка, заступник керівника виборчого штабу Ки-

ївської міської організації УНП: “Тарас Шевченко допоміг українцям згуртуватися і відчувати себе нацією. Тож, може, нарешті станеться те, чого він прагнув для України. Бо поки, на жаль, цього немає”.

Євгенія Сніпич, студентка Київського гуманітарного інституту: “Минулого року я приходила вшанувати Шевченка, цього теж, бо для мене він — найвидатніший на сьогодні поет”.

Володимир Бісовецький, інженер на пенсії: “Для мене, як і для будь-якого свідомого українця, Тарас Григорович — Пророк. А для мого діда по матері, Йосипа Артемовича Галагана, Шевченків “Кобзар” взагалі був як Біблія, він читав його напам'ять. Тому сьогодні, як і в інші дні вшанування, я приходу до Шевченка”.

Василь Клічак, директор Видавничого центру “Просвіта”: “Я пам'ятаю той час, коли приходили до Шевченка забороняли, і знаю одного хлопця, який добре вчився на факультеті міжнародних відносин і був партійним, але й національно-свідомим. Пригадую, 22 травня, вбраний у вишиванку, він поніс квіти до пам'ятника Шевченку, за що був відрахований з університету та виключений із партії. Минули роки, мій знайомий став депутатом Верховної Ради. Це Володимир Кулинич із Обухова. Інший випадок: початок перебудови, 1989 рік, мітинг-концерт (на той час влада вже дозволила відзначення). Тоді уперше в Києві на велелюдному зібранні з'явилися синьо-жовті прапори, що їх тримали хлопці. Приїхала міліція і пов'язала тих хлопців. Люди обурювалися й протестували, хлопців потримали й відпустили. Але відтоді дедалі більше на велелюдних зібраннях з'являється української символіки. Нині, коли ми можемо вільно відзначати цей день, тим більше треба тут бути. Він має спонукати українців відмовитися від інертності й пасивності, виявляти свою громадянську позицію”.

ПЛЕКАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ В ЛУГАНСЬКУ

Школярі й учні професійно-технічних училищ Луганщини, об'єднані в гуртки плекання української мови, зібралися 21 травня, в переддень перепоховання Тараса Шевченка в Україні, на свій традиційний, уже V обласний з'їзд гуртківців. 2003 року цей захід започатковували громадські організації: обласний осередок Української світової спілки професійних учителів, Луганське обласне Братство шанувальників творчості Тараса Шевченка спільно з Головним управлінням освіти і науки Луганської облдержадміністрації. А сьогодні особливо опікується гуртками й обласне об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка.

захисника, народного депутата України Левка Лук'яненка та народного артиста України, голови Луганського обласного Братства шанувальників творчості Тараса Шевченка Володимира Калашникова.

Привітала гуртківців завідувач літературної частини, актриса Луганського обласного академічного театру Віра Тимошенко, яка прочитала “Молитву до української мови” Катерини Мотрич. А координатор роботи шкільних гур-

тків плекання української мови обласного центру Єлизавета Колесникова поділилася з учнями й учителями своїм досвідом, адже гуртківці 23-х луганських шкіл щомісяця збираються у міському Центрі творчості дітей та юнацтва для тематичного спілкування українською мовою. Тепло сприйняли виступ члена Української світової спілки професійних учителів, відповідального секретаря обласного об'єднання “Просвіти” Дори Тимошевої. Вона зачитала приві-

тання від голови УССПУ Зиновія Квіта (Філадельфія, США), який надіслав у подарунок гуртківцям свою “Казку про українську мову”, закликала зробити власний чин для української мови: пильнувати мовну поведінку, повсюдно спілкуватися державною мовою, не зраджуючи її. Тоді кожне щире слово, вимовлене українською, поповнить нашу духовну скарбницю, примножить власну національну честь і гідність.

Із захопленням сприйняли в

залі цікаві й талановиті виступи заслуженого колективу студії читців “Натхнення” Центру творчості дітей та юнацтва Жовтневого району м. Луганська (художній керівник — заслужений працівник культури України Ніна Григоренко) та окремих гуртківців із ПТУ.

На завершення роботи з'їзду традиційно прозвучали Обіцянка гуртківців та їхній Гімн. Святковий настрій, який панував у залі серед юних будівничих української держави, заповнив залитий сонцем і квітами Луганськ. А 22 травня, у день перепоховання Тараса Шевченка в Україні, на центральному майдані обласного центру до монумента будівничого української нації поклали квіти, і кожен луганець міг напитися з глибокого джерела Шевченкової мудрості.

Прес-центр Луганського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОСТІ

Степан БОЙКО,
м. Івано-Франківськ

*Україно! Ти моя молитва.
Ти моя розпука вікова!*
В. Симоненко

Нерідко можна почути: “Я людина маленька, то що можу зробити для України? Інша річ ті, хто має заощадження, посади...” Запеченням цього може служити життя просвітянина Володимира Войцюка, уродженця селища Єзуполя, який нині живе в Нью-Йорку. 9 червня він зустрічатиме своє 76-ліття.

Навчався у Єзупольській народній школі, кілька років у Станіславській українській гімназії, де пройшов патріотичний гарт. Юнак разом зі своїм батьком Семеном Федоровичем і мамою Марією Микитівною брав участь у просвітянських заходах, бо в селищі жила третина поляків, які всіляко протидіяли владі у проведеному українських виховних заходів. Був молодіжним членом ОУН, багато його друзів загинули від німецьких і радянських спецслужб. Під час навчання у вчительському інституті в нього було вилучено багато заборонених книжок і навіть була загроза виключення за прояви націоналізму.

Із 1949 року вчителював у школах Тисменицького району, виховував у дітей любов до рідної мови, культури, відвідуючи

музеї Львова, Києва. А на дозвіллі Войцюк захоплювався пасічництвом, його пасіка була найбільшою в окрузі. В селищі уже діяв дитячий санаторій, який він відвідував на християнські свята, аби пригостити хворих діточок медком та обдарувати дитячою літературою. У кінці 80-х років минулого століття в Галичині почалося національно-патріотичне піднесення, і він у квітні 1990 року вступив до Товариства української мови ім. Т. Шевченка, яке згодом переросло у “Просвіту”.

Хорова капела “Червона калина” при ОО ВУТ “Просвіта” на поїздки в східні регіони України одержала від Володимира Семеновича помірну фінансову пожертву. “Став активним просвітянином у найбільшому просвітянському осередку селища”, — згадує голова осередку Б. Салій. Вийшовши на пенсію, він поїхав до хворої матері, яка тоді перебувала в США. Там, у поважному віці, почав працювати дворником. Твердо вирішив, що житиме скромно, складатиме цент до centa, аби зробити дар своїй Батьківщині, й на зароблені кошти спершу повністю профінансував будівництво в рідному селі бронзового пам’ятника Тарасові Шевченку. Через кілька років селище прикрасив ще один пам’ятник його коштом — Івану Франку. Великому вченому па-

сичникові Петрові Прокоповичу п. Володимир висловив шану відкриттям пам’ятника на одній із площ м. Івано-Франківська, а в честь 85-річчя ЗУНР — профінансував спорудження пам’ятника січовим стрільцям, теж у сільському центрі. А ще нью-йоркський дворник дав гроші на пам’ятник борцям за волю України на території моршинського санаторію “Говерла”. В Єзупольській середній школі його коштом оновлено опалення, класилaboratorії. До річниці Незалежності України в селищі відкрито музей села, будівельну частину зроблено за кошти Войцюка. Заслужений діяч мистецтв України Олесь Янчук довго не міг знайти коштів на створення українських патріотичних художньо-документальних фільмів “Голод-33”, “Атентат”, “Нескорений”, “Залізна сотня”. Матеріально і фінансово п. Володимир підтримував ці проекти і десятки тисяч краян уже кілька разів переглянули їх. Ці фільми демонструвалися у Канаді, США. Завдяки йому мешканка села Ганна Кушнір видала книгу “Єзуполь в роки незалежності”. Кожний односелець одержав презент — книжку. Пан Володимир — почесний мешканець Єзуполя, член Спілки правознавців Прикарпаття. Депутати селищної ради ухвалили рішення, щоб на

території школи (де пропрацював 35 років) спорудити йому за життя пам’ятник. Це зробили до 75-річчя українського патріота і мецената. Він також пожертвував кошти на Тарасову церкву. Недавно Указом Президента України до 75-річчя народження Володимира Войцюка нагороджено орденом “За заслуги III ступеня”. Приїжджаючи з США, привозить скромні подарунки не тільки родині, а й хворим дітям санаторію. Він не мільйонер, не їздить на престижному авто, живе в скромній квартирі матері, але ділиться своєю платнею з нашими краянами, бо сам не залишається ні на хвилину осторонь українського життя, цитуючи В. Симоненка: “Україно! Ти моя молитва. Ти моя розпука вікова!”

ЛИСТ ДО НЕБАЙДУЖИХ!

Людмила ТАРАН

Якийсь час не навідувалася до свого улюбленого Кам’янця Подільського. І ось нарешті — чергове побачення. Хай не все так у заповіднику, як мало б бути, однак помітні зміни на краще.

Впав у вічі відбудований у центрі міста собор Олександра Невського Московського патріархату (певно, масштабні роботи не обійшлися без бюджетних коштів).

Щойно перейшовши міст через Смотрич, у Старому місті побачила недобудований храм із каменю, який постає на місці колись зруйнованої церкви Св. Трійці. Ще кілька років тому там на знак старої сакральної будови добрі люди поставили хрест. І ось

нині — відбудова. На огорожі довкола будівництва — невеличкий щит із зверненням до тих, хто хотів би долучити свій внесок на відновлення святині. Настоятелів храму Св. Трійці отців василіанів Української Греко-Католицької Церкви можна зателефонувати за номером (03849)2—32—42.

Коли навідалася на місце відбудови, щоб внести свою лепту, дізналася про рахунок. Певна, що буде доречним поінформувати всіх охочих допомогти відновленню сакральної пам’ятки про відповідні банківські реквізити. Отже, можна перерахувати кошти на р/р 26006890034301 ФАКБ “Укрсоцбанк” МФО 315018, Код за ЄДРПОУ 93831554 м. Кам’янець-Подільський 32300

КІЛЬКА ГОСТРИХ ДУМОК — У МОВНИЙ ВІНОК

Зі “Словом Просвіти” я не розлучаюсь уже з десяток років. Газета імponує мені саме матеріалами про рідну мову.

Надсилаю нову в’язку віршів під назвою “Кілька гострих думок — у мовний вінок”.

МОВА І ВЛАДА

Де рятунок? Де розрада?
Чом пасивна наша влада?
Мову нашу звір шматує,
а вона і в ус не дує!

КОМУ ЦЕ ВИГІДНО?

Говорить влада про готовність ввести невдовзі в нас

двововність.

А що загине наша мова —
про це від влади ані слова.

Володимир ВДОВИЧЕНКО,
вчитель-пенсіонер,
лауреат літературної премії
імені Степана Олійника,
сmt. Саврань Одеської обл.

Микола ПЕТРЕНКО

Зберігається вона досі поміж речей керівника Львівського національного театру імені Марії Заньковецької, відомого актора й режисера Федора Стригуна. А от одягалася ген як давно. Не дивно: якось так вийшло, що ми обидва не надто великі поклонники краваток, усе якось до старості шпаціруємо по-парубоцькому, нарощуємо.

А тоді, це вже сорок років тому, гостював я у славетному Космачі, у великого ентузіаста всього гуцульського, місцевого учителя Луки Вардзарука. Поводив уже він мене — від місяця загибелі Олекси Довбуша до церкви, де знімалися деякі епізоди “Тіней забутих предків”, а вже по горах навколишніх, то майже щодня. Гостювали ми і у львівського художника Григорія Смольського, який приїжджав до Космача фактично щороку, ще з часів Олекси Новаківського. Чи у місцевого священика Василя Романюка — пізніше став патріархом України. Попросив я Луку підшукати мені гарну вишивальницю — хотів мати

ГРИГОРОВА КРАВАТКА

космацьку сорочку. Погодилася справді гарна майстриня, його ж сестра. За сорочку я заплатив, але вона на додachu подарувала мені вишиту краватку. Із тим скарбом я й повертався до Львова. Та ще з кількома десятками великодніх писанок, подарованих отцем Василем.

Погонорився я у Львові в тій унікальній краватці, поїхав у ній і до Києва. А тут кілька колег просять організувати і їм подібну прикрасу. Пам’ятаю: Микола Шаповал, Борис Харчук, ще хтось. Я написав листа до Космача — Вардзарукова сестра погодилася виготовити, бо ж і жила з того.

Ось одна з тих краваток і потрапила до Григора Тютюнника, він саме гостював у Львові. Приміряв він ту краватку — йому сподобалася: а що, хоч трохи гуцул. Та й виходимо в місто, в певних справах, а заодно щоб і трохи обмити обнову. Заходимо в кав’ярню, а там черга. “Микола, — каже Григір, — ти постій, а

я трохи покурю”, — відомо ж, що він не виймав цигарки з рота. Стою я в черзі, та й у вікно зиркаю. Аж бачу — говорить Григір — і з ким же? — із моїм кумом Федором Стригуном. Виявляється, і знайомі не були, а ось розговорилися. Сподобалися один одному. Григір ще прикурити попросив, чи що, та й говорять. То я вже й замовляю на трьох.

А з кав’ярні потрапили до Стригунів. Наспівалися вони з Григором, та ще й Тая, Федорова дружина, прилучилася. Додому розходилися вже пізно. Геть пізно. То щедрому Григорові й спало на гадку: Федоре, Федоре, я вже погонорився у цій краватці, поноси ще й ти її!

Стригун віддячився: шарфиком обгорнув Григорову шию, саме була така пора, що морозило й мрячило, а Григір був одягнений у блаженський плащ.

Та от і все про ту краватку, — а що вона засвідчує Григорову щирину натуру, то вже незаперечно.

ЗГАДАЙ ПРО СВЯТО

Ігор ФЕДОРОВ

Золотим квітом каштанів сяють вулиці Києва, золотаве сонечко дарує всім своє життєдайне тепло! І кожен із нас хоч на мить згадає: весна — це свято для всіх! Тож недаремно у київському Будинку актора відбувся вечір “Згадай про свято”. А запросила всіх згадати про свято композитор, піаністка, поетеса, лауреат всеукраїнських і міжнародних конкурсів Олесь Сінчук.

Урочистий вечір відкрила народна артистка України Раїса Недашківська. “В Олесі в серці живе величний, благодатний вогонь, який вона з радістю дарує людям!” — із цими словами славетна актриса передала Олесі свічу з Благодатним Вогнем.

І почалося свято! Лагідна, співуча сопілка покликала у поля безкраї, до гір високих, до схилів Дніпра...

“Тоненька із травиночки струна...

Ти притули її до губ своїх —

Зрадіє небо — в Києві весна —

І збудить світ — магнолій теплий сніг.

І буде сонце у квітках співать,

Покличуть хвилі в гомінку глибини!

На мить одну забуду всі слова,

Щоб тишу серця дарувать тобі”.

Сповіт сонячним саявом, безмежжям небес і глибиною океанів, зіткані з вітру і хвиль полинули майстерні імпровізації для фортепіано і задушевна лірична поезія... Глядачі слухали і водночас споглядали пісні Олесі у відеофільмах — величні гори в обіймах світанку, сосни, про які Олесь говорить — “сиві сосни — земні вітрила запливають в небесне море...” А ще — квітучі сади і маленька донечка! Автор цих чудових композицій Олексій Золотухін, який, крім того, ще і виконавець. Він майстерно володіє дримбою — прадавнім українським народним інструментом. Під час дуету сопілки та дримби слухачі поринули у світ таємних мрій. У цих мелодіях так легко відчувати себе вітром, водою, сонячним промінчиком...

“Я у тобі промінчиком була,

росинкою і полум’ям жагучим,

я підіймалася на високі кручі,

і бігла вдаль, мов дівчинка мала”.

І оживав новий, щасливий світ — світ музики та слова! А ще допомагали Олесі творити юні актори, міми Анастасія Любченко, Дмитро Мохарев та Борис Борисенко. Чудова пластика, динаміка, надзвичайно органічне поєднання пантоміми з музикою — все це просто зачаровувало слухачів!

“Переплелись в обіймах дві зорі,

Солодке небо проситься до рук.

Із ніжності народжується звук,

Що ти для мене крізь віки зберіг...”

Безмежною ніжністю, радістю материнства була переповнена пісня про донечку Зореславу! Донечка з великим дозволенням танцювала на сцені та гралась із повітряними кульками!

“Сміється доня — ранок на землі,

Черешенькою сонечко зійшло,

Колишуть трави промінці малі,

Грайлива хвиля розкрива крило”.

А потім звучали пісні, що кличуть у далеч віків, у славу і велич слов’ян, у прадавні звичаї, до незнищених наших витоків, до коріння!

“Хвилі гойдають весь простір

прадавній,

Слава вогненна співає в глибинах,

Знає, як прадіди Сонце любили —

Яре, квітуче, святе, життєдайне!”

Олесь також подарувала глядачам відеокліп на пісню “Лада”, присвячену купальським святам.

Олесь щиро подякувала всім, хто допоміг творити свято, — учительці фортепіано, кандидату педагогічних наук Наталі Ігорівні Лисиній, народній артистці України Раїсі Степанівні Недашківській, організаторам та учасникам — Андрію Кубаю, Олексію Золотухіну, Анастасії Любченко, Дмитру Мохареву, Борису Борисенку.

Тож згадаймо про свято!

ЗАНЕХАЯНА ПАМ’ЯТЬ

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

ПОЛОВЦІ СЕРЕД НАС

Останній воїн знаменитого князя Новгород-Сіверського Ігоря загинув через 820 років після трагічного бою русичів із половцями 1185 року. Цей бронзовий вой стояв на схилі Замкової Гори Новгород-Сіверська. Тут у XI—XII століттях був княжий дитинець — резиденція князів.

На високому пагорбі над Десною нині одна з головних точок державного історико-культурного Музею-заповідника “Слово о полку Ігоревім”. Кілька років тому хтось із доморослих половців узяв у полон, простіше кажучи, викрав бронзову статую княжого воя.

Із загибеллю охоронця наступною жертвою став віщий Боян. Пам’ятник воїну, співцю, літописцю — велична бронзова постать — є домінантою Замкової Гори. Першим об’єктом крадіжки злодюг стали бронзові птахи, що відлітали з плеча Бояна. Потім вкрали гуслі. Нарешті, остання крадіжка — меч.

За двадцять метрів від пам’ятника Бояну лежить переламана навпіл плита, на ній значиться, яка це саме пам’ятка історії — ота Замкова Гора.

На площі, при початку однієї з центральних вулиць, що носить ім’я Карла Маркса, — пам’ятник і самому князеві Ігорю. Тут теж не раз хулігани-грабіжники оскверняли і пам’ятник, і оздобу довкола нього.

Усе це — під вікнами теперішнього княжого терема, Новгород-Сіверської міської ради. Тут ошелешують мене простим одкровенням: пам’ятники нічий. Мова про щойно названі пам’ятники, встановлені в місті 1989 року. Окрім згаданих, це ще й пам’ятник княгині Ярославні, що тужить над Деснянським берегом, під стінами монастиря. Її ще не розтрощили. Але хами почали розбирати оглядовий майданчик під пам’ятником.

То як же стали нічийми ці пам’ятники відомого скульптора А. Куца? Перегортаю копу паперів, шедеврів бюрократичної перестрілки. Запити міської ради до районних відділів — культури, архітектури та містобудування. І пустопорожні відписки. Міська влада не може встановити, ні кому належать пам’ятники, ні того, як вони стали нічийми. Нема жодних документів ні в мерії, ні у названих райвідділах. Як 18 років тому урочисто відкрили у місті кілька пам’ятників і нікому їх не передали на баланс офіційно? Чи передавали, та все загубилося? А що ж тепер? А тепер міська рада, міськвиконком не можуть виділити на ремонт пам’ятників жодного кілограма цементу, жодної банки фарби. Бо це бюджетні кошти, а то — не власність міста.

Більше того. Недавно міліція нарешті впіймала хуліганів, які трошили один із пам’ятників. Тут би, окрім штрафу чи й судового вироку, подати ще й цивільний позов, аби вандали відшкодували збитки. Але як міськрада подасть позов, коли не є офіційно власником пам’ятників?

Пам’ятник князю Ігорю

ОБЛУПЛЕНА СЛАВА

Нагадаю, що ми перебуваємо зараз у тисячолітньому давньоруському місті. Місті видатної пам’ятки світової літератури — “Слова о полку Ігоревім”. І одразу ж різко перейдемо в сучасне сьогодення: ми з вами у районі, який, єдиний серед сотень районів України, має честь називатися батьківщиною нашого “найтривалішого” Президента — Леоніда Кучми. Перенесімося з року 1033-го, коли, за переказами, був заснований Спасо-Преображенський монастир (князем Чернігівським Мстиславом, сином Володимира Великого і братом Ярослава Мудрого), у рік 2004-й. Опускаю довгу й славу історію монастиря, типову для наших святинь. Типову й для комуні-імперського XX століття, коли святиня була і концтабором, і складами, і смітником.

Спасо-Преображенський собор, як і весь монастир, потребував великої реставрації після кількох десятиліть запустіння. Наприкінці президентства Кучми у Спасо-Преображенському монастирі розгорнулися небачені реставраційні роботи. Давня історія переплелася з сучасним політиканством. Саме в Новгороді-Сіверському планувалися помпезні зустрічі трьох сучасних князів, чи то пак, президентів — Кучми, Путіна і Лукашенка.

Власне, епопея політичної реставрації тягне на окрему книгу.

Дуже цікавий вигляд над цим облупленим муром має табличка (і не єдина така в монастирі), що реставрацію тут проведено з ініціативи Президента Кучми

Скільки куди чого пішло, скільки вкрито і вкрадено? Але за якісь два з гаком роки все посипалося на очах. У корпусі, що був будинком настоятеля монастиря і де нині Музей “Слова о полку Ігоревім”, в одному з залів повністю згнила і провалилася “відреставрована” підлога. Її зірвали, мінятимуть. У інших залах скоро буде те саме.

ДЗВОНІ НАД МУЗЕЄМ

Схоже, в наших національних історичних, релігійних святинях повинен бути один господар — або церква, або заповідник, музей. Сумний приклад головної нашої святині — Києво-Печерської лаври у всіх перед очима. Мирне співіснування музею-заповідника і монастиря чомусь не виходить мирним. А зараз — про Спасо-Преображенський монастир. Звичайно, після десятиліть складів і смітників треба було воскрешати обитель Лазаря Барановича і багатьох інших титанів духу. Водночас, нагадаю, це місто “Слова”. Першим з’явився у стінах монастиря Музей-заповідник “Слова о полку Ігоревім”. І значно пізніше, майже 10 років тому, тут відновився чоловічий монастир.

У вересні 1999 року з’являється постановка Кабінету Міністрів, якою всі численні споруди монастиря, до цього недоторкані, вилучаються зі списку об’єктів, що не підлягають передачі будь-кому в оренду, користування. Передача ця здійснилася дуже швидко. Вже за місяць, у жовтні, Чернігівська обласна державна адміністрація своїм рішенням передає три об’єкти монастиря церкві. Конкретніше — Чернігівській єпархії Української Православної Церкви Московського патріархату. В тому числі головний об’єкт — Спасо-Преображенський собор. За 7 із лишком років невеличка, але проворна когорта ченців прихопила майже весь монастир. Чому, на яких підставах — цього не знає навіть влада, принаймні місцева: у міськраді безсило розводять руками, спостерігаючи за навалюю монахів. Окрім переданого їм невеликого будинку келій, вони заселили вже великий. “Прихватували” також другий храм обителі — Петропавлівську церкву, приміщення бурси,

Музей-заповідник “Слова о полку Ігоревім”

вхідну надбрамну вежу з дзвіницею, інші вежі й навіть стіни. Хоч усього цього монастирю офіційно, від імені держави, ніхто не передавав, — заявили мені в дирекції Музею-заповідника і в міськраді. Більше того, з об’єктами монастиря взагалі повний безлад в юридичному плані. Не можна зрозуміти, чи вони в комунальній власності, чи у загальнодержавній? Знову нічия історія і пам’ять...

Апофеозом безладу стала спроба єпархії взагалі вижити Музей-заповідник із монастиря. Зараз у нього тут залишився останній оплот: відновлений двоповерховий будинок настоятеля, 600 квадратних метрів. Як для монаха-настоятеля, непогано. Для музею тісно. Так-от, хотіли вижити і звідси.

Надгробок під дровами

Ця тиха війна не сприяє ні науковій роботі, ні обслуговуванню туристів, екскурсантів. Хоч попри віддаленість міста, торік тут побувало на екскурсіях 40 тисяч осіб.

ПРАХ НЕ ПОЧИВ ІЗ МИРОМ

Наостанок — дикунський сюжет, який відбиває наше ставлення до святинь, до історії, до пам’яті. У славному княжому місті Новгороді-Сіверському, в християнській святині — Спасо-Преображенському монастирі було осквернено і знищено прах Олексія Розумовського, сина останнього гетьмана України Кирила Розумовського. Яка жадлива доля! Наш останній гетьман, на той час уже колишній, бо Україну позбавила гетьманства та ж таки Росія, Кирило Розумовський доживав віку в Батурині, колишній гетьманській столиці. Там помер і був похований у спорудженій ним Воскресенській церкві. Через 120 років, у перші пореволюційні роки, війовничі безбожники-більшовики сплюндрували, пограбували поховання гетьмана, а його останки викинули з могили.

Олексій Розумовський, один із синів гетьмана, також зробив блискучу кар’єру при імператорському дворі, зокрема, був міністром освіти Росії. Кажуть, свого часу приймав у ліжці іспит у Пушкіна. Доживав віку в своєму містечку Почеп (нині Брянщина). Тут був похований. Потім нащадки перепоховали останки Олексія Розумовського у соборі монастиря в Новгороді-Сіверському.

Поховання графа і в радянські часи також не раз осквернялося. Але фінал настав під час реставрації 2004 року. Поховання Розумовського чомусь не вписувалося в плани реставраторів собору. У таких випадках ухвалюють офіційне рішення про перепоховання, по-людськи, по-християнськи. В колотнечі реставрації вийшло інакше.

Важко повірити в цю дику історію. Але ось одна з прибудов надбрамної башти. Як і вся башта, “прихватузована” монахами. Тут вони обладнали хлів для дров. За дверима на підлозі, під дровами стоїть надгробок з усипальниці Олексія Розумовського. З проламаного діркою. Шукали скарби. Праху сина гетьмана давно нема. Кажуть, нібито він залишився у склепі під собором, перемішаний із камінням і землею. Якщо взагалі не був знищений під час реставрації. Словом, могили нема.

Зосталася надмогильна плита, розламана навпіл. У дирекції Музею мені дають переписаний із цієї плити напис-епітафію. Дослівно: “Христе Боже ты еси Воскресение наше в животе Спаси и бо душу раба твоего Алексея Графа Розумовского, сына последнего гетмана Малороссии генерал-фельдмаршала графа Кирилла Розумовского и графини Екатерины Иоанновны, урожденной Нарышкиной. Родился 12 сентября 1748. Служил Отечеству действительным тайным советником, членом государственного совета, сенатором и министром народного просвещения.”

Бедним помішником, наукам покровителем переселився в вечність в листопаді 1827 року, 5 дня, на седмицу светлых пасхи.

Ди почиет прахъ его с миромъ”.

Із високого монастирського пагорба відкриваються величні краєвиди задеснянських лук, лісів. Звідти, з Дикого поля, вже не сунуть на нас орди печенігів, половців, татар. Але які ж кочівники отак окупували нашу душу, нашу історію, нашу пам’ять?

Лариса МАСЕНКО

Назва нової книжки львівського мовознавця Ірини Фаріон “Мова — краса і сила” може викликати в читача, не обізнаного з попередніми працями авторки, враження, ніби вона має не так науковий, як публіцистичний характер. Проте це враження буде оманливим.

Праця І. Фаріон — це не тільки наукове дослідження високого фахового рівня. З її появою в українському мовознавстві нарешті з’явилася праця, альтернативна сумнозвісному “Курсові української літературної мови” за редакцією академіка І. К. Білодіда, яку нині можна розглядати хіба що як свого роду зразкову пам’ятку фальсифікації історії української мови в УССР.

Отже, книжка І. Фаріон потребує видання масовим накладом (нинішній становить усього 800 примірників) і впровадження до освітніх програм філологічних факультетів і загального курсу “Ділова українська мова”.

Метафорична назва книжки підпорядкована її головній меті — показати визначальну роль мови у формуванні українського етносу, починаючи від XI до середини XIX століття. Використавши назву оповідання В. Винниченка “Краса і сила”, авторка вклала в неї свій зміст. Згідно з її визначенням, “краса” — це найвідкритіший звуковий бік мови, а “сила” — це її суспільно-креативна роль в українському нації- та державотворенні: “Саме поєднання цих духовних концептів — фонетичної краси мови та її духовної сили як суспільно-національного творення — зумовило феномен непоборності народної мови. Вона стала не лише головним ідентифікатором нації, але заступила собою відсутність української держави щонайменше від другої половини XVI — до кінця XX століття” (с. 7).

Роботу відповідно структуровано. Вона складається з двох розділів. У першому розглянуто чинники, яким українська мова завдячує своєю гармонійністю і мелодійністю, другий розділ присвячено аналізу консолідуючої функції мови в процесах колективного етнічного самоусвідомлення, об’єднання української етнічної спільноти і, врешті-решт, постання Української національної держави.

Перший розділ праці побудовано на базі наукового опису фонетичної системи української мови. Розглядаючи історію звуків та

ТВІР ОСОБИСТОСТІ

Ірина Фаріон. Мова — краса і сила. Суспільно-креативна роль української мови в XI—середині XIX ст. — Львів: Видавництво національного університету “Львівська політехніка”, 2007

їх евфонійні характеристики, І. Фаріон розкриває чинники, завдяки яким українська мова набула своєї фонетичної своєрідності. Виняткова її мелодійність виникла внаслідок дії закону урівноваження кількості голосних і приголосних звуків у мовленнєвому потоці й тяжіння до відкритих складів, побудованих за законом висхідної гучності.

У мелодійності мови слід шукати витоків співочої обдарованості українського етносу. “Музикознавці свідчать, — пише І. Фаріон, — що саме у мовній мелодії, що накладається на своєрідну вимову звуків (передусім голосних), закладено основу національного співу. Отже, секрет музикальності української вимови треба шукати у її зв’язку з українською піснею. А пісня народилася з мови” (с. 23).

У цьому ж розділі авторка торкається й питань звукової символіки. певні значення, притаманні звукам, розкрито на прикладах із текстів українських поетів, оскільки саме поет, за словами О. Забужко, “ніби зобов’язаний повернути заяложенням від ужитку словам їхній первісно чистий осяйний блиск” (с. 24).

Влучність і вишуканість дібраних поетичних цитат, що ілюструють явище звукового символізму, можна підтвердити хоча б такою строфою з вірша Ганни Черинь, що її наводить Ірина Фаріон:

Ми — мисль, ми — музика,
ми — море.

Ми мудреці, ми — мир,
ми — мур...

А з того всього, як на горі,
Залишилось: **“Ми-ми”,**
“Му-му” (с. 28).

У другому розділі праці послідовно розглянуто історію мови як “дому буття” українського етносу, починаючи з XI ст., доби Київської та Галицько-Волинської Русі, і закінчуючи мовно-національним відродженням Західної і Східної України в XIX ст.

Мовне життя, історію формування й розвитку української літературної мови в контексті соціокультурної ситуації відповідної доби послідовно розглянуто з точки зору їхнього значення для формування української ідентичності, самоусвідомлення своєї спільнотної окремішності й самодостатності.

Аналізуючи мовну ситуацію Київської Русі, коли церковнослов’янська мова співіснувала з руською (книжною давньоукраїнською) мовою численних княжих канцелярій, авторка підкреслює, що це “мало велике значення для державницького самоусвідомлення русичів як стрижневого етносу імперії” (с. 153).

Другу половину XIV—першу половину XVI ст. визначено в праці І. Фаріон як “велику прелюдію українського Ренесансу, провідником якого стала народна мова” (с. 154). У цей час сформувалась українсько-білоруська народна мова, яка набула державного статусу в Литовсько-Руській державі, а винайдене друкарство сприяло поширенню народної мови, що стимулювало мовно-етнічне самовизначення широкого кола людей.

Описуючи трагічні сторінки української історії після політичної Люблінської (1569 р.) і релігійної Берестейської унії (1596 р.), коли державними мовами стають польська і латинська, а свою мову зраджує українське панство і в підсвідомість українця входить поняття “нижчості” української культури і православ’я і “вищості” польської культури і католицизму, І. Фаріон зосереджує увагу на проявах суспільного опору польсько-католицькій культурно-освітній експансії — заснуванні братств і шкіл в Острозі, Львові, Вільно, Києві тощо, які стояли на сторожі національно-релігійної ідентичності українців, що їхню діяльність М. Возняк влучно назвав “організацією національної самооборони”.

“Мова народу — відображення Батьківщини і духовного життя народу”.

Костянтин Ушинський

Подвижницька праця патріотів — перекладацька діяльність українських книжників сприяла проникненню руської мови до релігійної царини, внаслідок чого “у другій половині XVI ст. вона дісталася до найвищої сходинки суспільно-ідеологічної ієрархії, і якби не позамовні чинники (входження до Московії), то утвердження її в усіх стилях було б неминуче” (с. 82).

Значну увагу приділено в роботі періодові козаччини, Гетьманщини і національно-визвольним змаганням 1648—1654 рр., коли народна мова вийшла на поверхню суспільного життя — нею говорили всі від гетьмана до селянина. І хоч згодом політичну незалежність втрачено, але мовна єдність зміцнилася, — зазначає І. Фаріон. “Це яскравий приклад незбіжностей мовної і суспільної синусоїд розвитку, де мова заступила відсутність розпанахані на частини української держави і стала символом її неподільності” (с. 92).

Знаковість цього періоду полягала в остаточній сформованості національно-світоглядної домінанти, саме тоді реально утворився, за словами Валерія Шевчука, фермент національної єдності, що дало українській спільноті сили зберегти себе в наступну добу лінгвоцидної московської експансії другої половини XVII—XVIII ст. У ті часи в Західній Україні надійним протиставленням польській мові була староукраїнська книжна мова, тоді як у Східній Україні мовно-культурний опір московській експансії постав на ґрунті народної мови.

Книжка завершується епохою романтизму, ознаменованого лінгвістичним відродженням, коли на-

родна мова остаточно набуває функції вираження національної ідентичності. “Однак вона потребувала двох базових речей для внутрішнього самозбереження: граматичного опрацювання і літературного втілення, — підсумовує авторка. — Це фактично дві колії, що впевнено вивели націю з тупика історії. Галичина вибухнула численними граматиками і лінгвістичними працями, зокрема соціолінгвістичною концепцією Й. Левицького та орфографічною — М. Шашкевича, тоді як Східна Україна подивувалася феноменом народної мови у творах літературного генія і першого мислителя-державника Т. Шевченка. Після цього духовний злет української нації, попри подальше поневолення, не потребуватиме нічиєї ласки, хіба що щораз більшої кількості українців, навернених у дім власної мови...” (с. 158).

Праця Ірини Фаріон ґрунтується на розмаїтих філологічних, історичних, культурологічних джерелах. Вона узагальнює кращі здобутки української гуманітаристики в царині наукового дослідження і філософського розмислу над мовою як фундаментальною суспільною інституцією, що формує націю і національну державу. Праця спирається не лише на дослідження класиків українського мовознавства — О. Потебні й П. Житецького і сучасних лінгвістів — Ю. Шевельова, О. Ткаченка, Г. Півторака, В. Чапленка та ін., авторка звертається і до інтелектуальної спадщини видатних українських письменників, мислителів, філософів, релігійних і громадських діячів — І. Франка, П. Куліша, М. Драгоманова, І. Огієнка, Є. Маланюка, Д. Чижевського, літературознавців М. Возняка, Ю. Луцького та ін.

У роботі використано і класичні європейські праці з проблем націєтворення, зокрема книжку Б. Андерсена “Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму”.

Лінгвістичну характеристику кожної епохи подано на тлі західноєвропейського соціокультурного розвитку — релігійної боротьби, змін ідеологій, стилів, літературних напрямів.

На завершення слід підкреслити, що мова й стиль самої авторки відповідають назві її праці. Перефразовуючи цитовані в книжці слова Д. Чижевського, можна сказати, що це твір особистості, в якій мова розуму перебуває в гармонійному єднанні з мовою серця.

«ПРАВИЦЯ» ВИМАГАЄ ВІД КАБМІНУ ОБОВ’ЯЗКОВОГО ІСПИТУ З УКРАЇНСЬКОЇ ДЛЯ ДЕРЖСЛУЖБОВЦІВ

Акція, що розпочалася 22 травня о 12.00 за участю кількох десятків активістів партій, що входять до “Правиці”, — мала на меті привернути увагу до сучасного стану української мови в Українській державі, і зокрема, її застосування в державних структурах, серед них — і в Кабінеті Міністрів, сформованому “антикризовою коаліцією”.

Учасники пікету вимагали введення іспиту з української мови для держслужбовців, обов’язкового дублювання фільмів для прокату в українських кінотеатрах українською мовою, введення пільг для українського книговидання та неухильного дотримання ст. 10 Конституції України.

До Кабінету Міністрів було передано **Відкритий лист на ім’я Прем’єр-міністра України Віктора Януковича**, в якому цифрами проілюстровано сучасну мовну ситуацію в наймасовіших сферах — ЗМІ та книговиданні.

“Із відновленням державної незалежності 1991 року українська мова постала як невід’ємний атрибут нашої держави. Але й донині вона не посіла належного їй місця в українському суспільстві. Це пе-

реконливо ілюструє мовна ситуація в наймасовіших сферах — ЗМІ та книговиданні.

Застосування державної мови у ЗМІ свідчить про значний перекис у бік російської мови. Згідно з новою редакцією закону “Про телебачення та радіомовлення”, частка української мови в мовленні загальнонаціональних каналів має становити 75 %. Національна рада з питань телебачення та радіомовлення провела моніторинг роботи телеканалів. Як з’ясувалося, частка українськомовних програм, фільмів і серіалів, які виходили у прайм-тайм на шести провідних загальнонаціональних телеканалах у перший тиждень листопада 2006 року, склала 48,2 %, а російськомовних — 51,8 %. А якщо взяти до уваги, що значна частина території України покривається через кабельні мережі міжнародними версіями російських телеканалів “Первого Международного”, “РТР-Планети”, “НТВ-Мир”, частка російськомовних програм у прайм-таймі українського національного ефіру складає 61,4 %, українськомовних — 38,6 %.

Обласні телевізійні канали в

східних і південних регіонах зберігають високу частку мовлення російською мовою: так, у Севастополі частка російськомовних програм ОДТРК становила 72,3 %, у Криму — 53,8 %, на Донеччині — 32,2 %, Луганщині — 30 %, Одещині — 28,6 %. Слід брати до уваги, що у східних і південних регіонах серед місцевих телеканалів обласні телекомпанії залишаються єдиними з україномовним мовленням.

Не ліпший стан склався і в друкованих ЗМІ. Частка разового накладу українськомовних газет протягом 10 років (1995—2005) скоротилася з 47 % до 31 %, а російськомовних — зросла з 47 % до 64 %.

Співвідношення річного накладу журналів (періодичних видань), за даними Книжкової палати України імені Івана Федорова, становить 70 % до 19 % на користь російськомовних видань. Офіційна статистика не враховує контрабандних потоків, якими потрапляють в Україну з Росії російськомовні ЗМІ, не зареєстровані в Україні.

Російськомовна преса розповсюджується по всій території України. Натомість українськомовна преса в деяких регіонах півдня та сходу

майже відсутня в мережах розповсюдження. Єдиними українськомовними газетами в цих областях є видання, засновані радами та держадміністраціями. Плани роздержавлення цих ЗМІ швидше за все призведуть і до їхнього мовного переорієнтування і повного зникнення і без того вкрай нечисленних регіональних українськомовних видань.

Українське книговидання фактично задуже експортовано російською книжкою. Через неважливу й непатріотичну урядову політику видання української книжки нині значно дорожче, аніж у Росії. Держава не підтримує українського видавця, більше того — “кидає” його за першої нагоди. Так, у бюджеті 2006 року було закладено 16 мільйонів гривень на закупівлю книжок українського виробництва для бібліотек і 18 мільйонів гривень на видання українських книг. Проте після приходу до влади очолюваного Вами уряду фінансування цих програм зупинилося на позначках 6 млн. грн. та 4,3 млн. грн. відповідно.

Виходячи з загальної необхідності захисту національного інформаційного простору України, з ме-

тою забезпечення дотримання прав людини щодо рідної мови, блок “Рух — Українська правиця” закликає Вас зайняти державницьку позицію у питанні розвитку української мови.

Ми вимагаємо розвинути застосування державної мови в усіх сферах суспільного життя, і найперше:

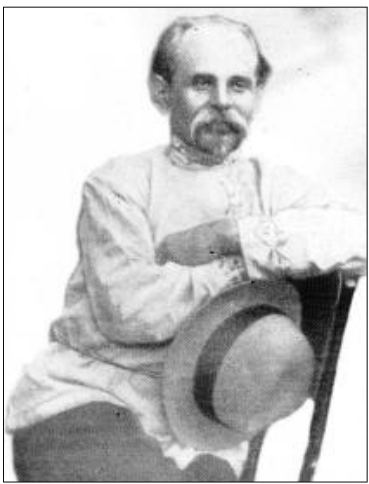
1. Створити механізми ширшого застосування державної мови у сфері держслужби. Запровадити обов’язковий іспит з української мови для державних службовців.

2. Дотримуватися вимог Закону України “Про мови” та “Про кінематографію в Україні”, у тому числі щодо обов’язкового дублювання іноземних фільмів українською мовою.

3. Запровадити пільгове оподаткування книжкової продукції, виданої державною мовою.

4. Неухильно дотримуватися вимог статті 10 Конституції України та припинити будь-які спроби її зміни”.

Народний рух України, Українська народна партія, Українська республіканська партія “Собор”

Тіна ПЕРЕСУНЬКО,
радіоканал “Культура”

Життя Кирила Григоровича було унікальним, сповненим динаміки й руху, вогню й відданості тому інтуїтивному голосу серця, який вів його Долею. Проживши лише 40 років, композитор створив близько 50 романсів і вокальних ансамблів, понад 50 хорових творів, опери для дітей і моноопери “Іфігенія в Тавриді”, музику до театральних вистав, а також десятки обробок українських народних пісень. Мандруючи Україною з хоровими концертами разом із видатним Миколою Лисенком (який сказав про Кирила: “Ось хто замінить мене після моєї смерті”), він пізнав унікальну красу народної пісні. Як диригент, заснував понад 30 хорових колективів — професійних, аматорських, дитячих, світських і церковних. Кирило Стеценко став фундатором і керівником Першого українського національного хору в 1918 році, Української Республіканської Капели (1919) та Другої Мандрівної Капели (1920). Після навчання в Софійській духовній школі, Київській духовній семінарії, Школі Російського Музичного Товариства та Музичній школі Миколи Лисенка, композитор подарував світовій культурі унікальні духовні твори: Три Літургії, “Всенічна”, “Панахида”, “Херувимські пісні” (6 творів), “Милість миру” (4 твори), “Хваліте ім’я Господнє” (9 творів), “Великодня служба”, “Колядки та щедрівки” (50 творів), релігійні канти й інші твори. *Духовна місія Кирила Григоровича Стеценка — з’єднати свій народ із Коренями і Богом.* Народна культура, творчий спадок “кореневої системи” України — Шевченка, Франка, Лесі Українки — та енергія землі — це той простір, який формував його, і з яким він з’єднав себе у співтворчості в ім’я майбутнього культурного розквіту держави. Кожно-

ДУХОВНА МІСІЯ КИРИЛА СТЕЦЕНКА

24 травня 125 років тому Черкащина подарувала Українській Духовній Культурі скарб світового масштабу. В мальовничому селі Квітки народився видатний український композитор, культурно-громадський і державний діяч, подвижник української національної церкви Кирило Григорович Стеценко.

го разу, трактуючи та розпізнаючи своє призначення, композитор намагався знайти ті форми й методи збереження коренів нації, які б найглибше втілювали задум Творця відносно Призначення України. Тому як педагог Кирило Григорович розробив новітні методики та репертуар для навчання школярів музики і співів на основі народної пісні, розглядаючи український фольклор як потужний інструмент для громадсько-патріотичного виховання дітей і юнацтва. Досі ці праці не були видані й не використовувались у шкільній музичній практиці, проте вже існують домовленості з видавництвом про друк “Шкільного співаника” ювіляра. Композитор проявив себе і як державний діяч. За часів Центральної Ради, Гетьманату та Директорії він очолює музичний відділ у Міністерстві освіти, у Головному управлінні мистецтва та національної культури, розробляє ідеологію української національної культури. Створює державний оркестр народних інструментів, національний симфонічний оркестр, музично-педагогічне видавництво, хорову нотозбірню, диригентський інститут, музичне товариство.

Ще простішим трактуванням процесу гармонізації національної культури є збереження і концентрація творчого капіталу композитора. Осередками такого процесу є музеї. У рідному селі композитора Квітки Корсунь-Шевченківського району в приміщенні школи, де він навчався та писав свої перші музичні твори, створено ще за часів радянської влади Музей ім. Кирила Стеценка. Проте через брак фінансування, суспільної і державної уваги, внаслідок 10-річної відсутності ремонту опалювальної системи мають усі шанси “тріснути по швах” стіни, стеля та підлога музею, зруйнувавши артефактові ознаки творчого шляху композитора. А герої Музею ім. К. Г. Стеценка (так назвав працівників національних музеїв Сашко Положинський, відповідаючи на запитання журналіста “5 каналу”, в кому він бачить сучасних національних героїв) вимушені, керуючись внутрішньою відданістю національній справі, збирати з останніх кутків “прові-

ант” для музейних “харчів” (фарби, віники, оздоблення).

Та навіть у музеї, що є просвітницьким центром і носієм культурно-ідеологічної традиції, ще досі зберігається радянський фундамент ставлення до творчості Кирила Стеценка: “Стихійне прагнення Стеценка нести високу культуру широким масам трудівників було співзвучне ленінській ідеї культурної революції, адресованій “мільйонам і десяткам мільйонів трудящих, які становлять цвіт країни, її силу, її майбутнє” — такі написи формують музейний простір експозиції. За часів радянської влади свідомо уникалася його духовна творчість, а рішення Кирила Григоровича стати священником трактувалось як вимушене, “щоб прогнати сім’ю”.

Проте Кирило був подвижником національної церкви, адже саме він організував парафії з українською мовою богослужіння, створив церковний музичний репертуар на основі національного мелосу і традицій. Поруч із митрополитом Василем Липківським став одним із фундаторів Української Автокефальної Православної Церкви (1921 р.), ставши пізніше її протоієреєм.

Сьогодні, несучи родову відповідальність за належне розкриття творчого спадку свого діда, онук композитора Кирило Вадимович Стеценко ініціював розробку “*Всеукраїнської культурологічної програми “Кирило Стеценко — 125”*”. За умов тісної співпраці держави, громади й соціально відповідального бізнесу вдасться його реалізувати.

“Родова трійця” — Кирило Стеценко, Микола Лисенко, Борис Скоропадський — турботливо розвішує портрет композитора на ювілейному заході

Ювілейні заходи 2007—2008 рр. включають реалізацію проекту “Духовна музика Кирила Стеценка в соборах України”, унікальної програми співака Павла Гуньки з Великобританії “Романси Кирила Стеценка”, музичного фестивалю “Серце України” у Черкаській, Вінницькій та Київській областях, програми концертного туру малими містами України від Києва до Одеси: “Шляхами Другої мандрівної капели Кирила Стеценка”, а також урочистого концерту в Національній опері України. Указом Президента України передбачено також друк ювілейної поштової марки і конверта, випуск нотних видань, педагогічних, музикознавчих праць Кирила Стеценка та його музичної спадщини на компакт-дисках, проведення наукової конференції в НАНУ, концертів і тематичних вечорів у регіонах України.

На початку минулого століття доля звела видатних представників націєтворення — Кирила Стеценка, який здійснював життєвий заповіт Миколи Лисенка, та Гетьмана України Павла Скоропадського (в Уряді якого працював композитор). Так само й нині в одному вимірі історії, а може, й за подібних умов, продовжують створювати простір ідентичності та духовності України, розкриваючи потенціал своєї Родової Місії онуки видатних національних провідників. Кирило Вадимович Стеценко, скрипаль і композитор, нині член Національної ради з питань культури та духовності при Президентові України, автор монографії “Стратегії культури України”, а також Микола Віталійович Лисенко — диригент Державного естрадного симфонічного оркестру, регент хорів духовної музики, журналіст. Нещодавно до України повернувся онук Павла Скоропадського — Борис Данилович Скоропадський, який прагне відновити правду про Другий Гетьманат і втілити державницьку ідею Третього Гетьманату. Родова відповідальність онуків тісно переплетена з національною, і вони змушені шукати форми консолідації в ім’я подолання національної та державницької криз. Так опрацьовується ідея створення потужного *Українського Промоційного Альянсу (УПА-2)*, який, застосовуючи технології сучасного менеджменту, сприятиме актуалізації та резонансному поширенню українських цінностей і традицій в ім’я розбудови України.

ІТАЛІЙСЬКІ КІНОДОКУМЕНТАЛІСТИ ПРО ЧОРНОБИЛЬ

Валентина ДАВИДЕНКО

У рамках Міжнародного фестивалю документальних фільмів “Кінолітопис” у малій залі кіноклубу НаУКМА відбулася презентація фільму “Пам’ятати про Чорнобиль”. Ідея та координація проекту Франческо Ломастро та Андрія Омелянюка. Його здійснила асоціація “IL PONTE-МІСТ” спільно з мерією міста Кальдонайо (провінція Віченца, Італія). Саме у цьому місті про трагедію Чорнобиля розповіли троє українських митців: Анатолій Гайдамака — художник, автор експозиції музею Чорнобиля у Києві, Ігор Костін — фоторепортер, для якого поширення інформації про Чорнобиль стало справою всього життя, і Ліна Костенко — поетеса, яка не лише у творчості відобразила драму пони-

щеної української землі, а й сама була в численних експедиціях по чорнобильських покинутих селах. В основу стрічки італійські автори Мануель Бальдіні та Фабіо Фернандо поклали враження від виставки Анатолія Гайдамаки у Кальдонайо. На старовинній віллі, яка зберегла дух епохи Відродження, цей символ гармонійного поступу людства, художник розмістив об’єкти, які різко контрастують із середовищем чистої квітучої природи і величної архітектури. Документальні фото, панно, хрести, перев’язані рушниками, створюють меморіал страждань цілого народу, втілюючи пересторогу всій людській цивілізації про недопустимість повторення цього лиха на будь-якій території. Українська коліска скорботно звучить за кадром, бо розширені очі дітей чор-

нобильської весни дивляться з екрана на всіх дорослих, які допустили цю трагедію. Звуковий і відеоряд автори будують і далі на контрасті. Після життєрадісної італійської дитячої пісеньки кадри супроводжує характерний звук дозиметра, який свідчить про немислиме перевищення радіаційної дози. Документальні зйомки того часу розкривають панораму Чорнобильської катастрофи, де Апостоли ХХ століття в білому вбранні й респираторах — ліквідатори аварії та мужні її літописці, як фотограф Ігор Костін. Ось він біжить, екіпірований такими засобами захисту, та вочевидь беззахисний, щоб зробити кілька знімків реактора і повернутися до вертольота, де пілот навіть не глушить моторів, пильнуючи кожну небезпечну для життя хвилину. Такі доку-

ментальні вкраплення в сюжет справляють незабутнє враження на іноземного глядача. Й автори фільму вмонтовують ці кадри, де живі враження італійських дітей і дорослих доповнені дитячими малюнками — розповідями про крихісткість цього світу перед загрозою людської жадоби і недбалства. Українська письменниця і літературознавець у Римі Оксана Пахльовська, коментуючи відеоряд, говорить про значно глибше коріння цього геноциду проти українського народу, яке засвідчене історією всіх діянь минулої тоталітарної влади.

Франческа Ломастро, один із координаторів проекту, розповіла, що побачене італійцям сприйняли як сконденсований біль усіх суспільних і екологічних трагедій людства: “Для мене особисто Україна від-

крилася як земля великих історичних і народних традицій. Два роки тому ми вперше організували велику виставку українського живопису, яка всім дуже сподобалася. Познайомившись із художником Анатолієм Гайдамакою, ми хотіли зробити виставку його картин, але він запропонував зовсім інший проект документальної експозиції Чорнобильської трагедії. Ще коли ми почали обговорювати його втілення саме таким засобом на контрасті з прекрасним пейзажем старовинної італійської вілли, у нас мурашки побігли по шкірі, так це було вражаюче. Анатолій Гайдамака, показуючи нам експонати Чорнобильського музею, сказав: “Я лише хочу розповісти про біль народу як засторогу всьому людству”.

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Василь
Наріжний,
українець

Борис СПИСАРЕНКО

Продовження.
Початок у ч. 17, 18, 19, 20, 21
за 2007 р.ОХОРОНЦІ
НЕДОТОРКАНОСТІ

Угадуваній раніше монографії маестро О. Силина наведено опис і характеристики фортець давнього Києва, роль яких часто доводилося виконувати монастирям і соборам. А список історичних оборонних споруд чималий! Тому, напевне, й саме Місто Кия було обрано царатом як південно-західний форпост Московії. І оскільки перестороги Османській імперії з боку запорожців, остаточно ліквідованих Катериною II в 1775 році, вже не існувало, то, оглядівшись по шкоді, Московщина почала готувати наше місто до смертного бою за її володіння і права. Тож до старовинних оборонних споруд додавалися нові. А це — частково збережені дотепер і Лавра, якій відводилася роль центральної Цитаделі, де біля храму Господнього для потреб фортеці придворні Петра I і Катерини II **збудували пороховий склад, який у разі його вибуху знищив би свядиню християнського світу — Печерську Лавру...**

Постали оборонні вали й рови на вул. Госпітальній разом із капопірами й іншими витворами інженерної думки, для проектування і втілення яких запрошували іменитих західноєвропейських зодчих. Як дізнаємося зі згаданої монографії, місто було обнесене валами і практично перетворилося на мілітарний форпост Московської імперії зла... Сьогодні **гості столиці можуть ознайомитися** в натуральну величину з цими німими свідками історичного вандалізму, коли Російський престол одним із інструментів нищення правничої святині, гордої і прекрасної “матері городам руським”, столиці України, осередка європейської культури — міста Києва — обрав ситуаційно необхідне (для себе) зміцнення кордонів на південно-західному напрямку.

МУДРІСТЬ БУДІВНИЧОГО

Фото з архіву “СП”

А що залишилися б від Граду Кия, якби, боронь Боже, Османська імперія з союзниками рушила-таки на північну сусідку Московію, ми тепер знаємо, бо дві світові бійні **насамперед** чомусь нищили саме Лавру, саме центр міста, саме його найцінніші архітектурно-будівельні духовні набутки. В ім'я чого? Історики колись скажуть свій присуд, але тепер можна вже спиратися на українське законодавство і називати ці дії їхнім заслуженим ім'ям, “сертифікатом вандалізму”: геноцид проти українського народу!

На жаль, монументальних оборонних споруд Києва часів самооборони 1941 року збережено мало: радянська воєнно-історична

наука не вільна була казати слово шани Києву, киянам за те, що вони на кілька місяців затримали гітлерівську орду й тим самим сприяли успішній обороні Москви. Навпаки, дехто з “історіографів” на весь світ звинувачував кинуту напризволяще “матір городам руським”, що ми буцімто відкрили агресорам дорогу на північний схід... Бог вам судія, панове “подмосковніе” літописці.

Ще збереглися подекуди бетонні монстри на південно-західному напрямі — безглузді довгочасні вогневі пункти, “доти”. В окремих із них ентузіасти фонду “Пошук” знаходять останки приречених гарнізонів — офіційній Москві байдуже, хто віддав життя за її порятунок у

ганебному 41-му... Тільки в одному Васильківському районі столичної області той рік став фатальним для близько двохсот льотних “червонозоряних” екіпажів: вони залишалися в чорному списку “безвісті пропалих”, із відповідним ущемленням у правах їхніх родин. Пошуковець, гвардії майор авіації Олександр Кузін протягом понад тридцяти повоєнних років віднаходив сліди падіння літаків й ідентифікував останки крилатих воїнів, які захищали Київ у 1941-му й звільняли в 1943-му. Багатьом “безіменним” синам України, Росії, Білорусі й інших держав повернуто їхні імена. (Див. документальну повість “У небі й на землі”. О. Кузін, Б. Списаренко, К.: “Молодь”, 1998. — 223 с.).

Усе це — мозаїка історичної панорами Києва, оті “фрагменти голограм”, з яких (якби ж то за підтримки владних структур!) ентузіасти створюють правдивий образ не лише міста-красеня, міста-воїна, а й історичного центру світової культури на Дніпрі-Славутичі. Потрібна лише державотворча воля у прокладанні, облаштуванні “багатозіркових” туристичних маршрутів **для гостей з усього світу**, яких дедалі більше приваблює столиця Незалежної України. Віреться, що країни, бюджет яких складається насамперед із прибутків від туристичних фірм, зможуть нам лише подякувати!

Далі буде.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.Шеф-редактор
Павло МОВЧАНГоловний редактор
Любов ГОЛОТАРедколегія
Любов ГОЛОТА,
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУКПерший заступник
головного редактора
Олександр ШОКАЛО
279-49-47Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУКВідділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57Відділ культури
Валентина ДАВИДЕНКО
270-55-57Відділ просвітницької роботи
Ольга СКРИПКІНА
270-55-57
Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКОБухгалтерія
279-41-46Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.com.uaВидруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301222
Загальний наклад — 41000Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.При використанні наших публікацій поси-
лання на “Слово Просвіти” обов'язкове.Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,38 грн.
на 3 місяці — 9,89 грн.
на 6 місяців — 19,18 грн.

4 820095 780016

ВИХІД ІЗ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ — ПЕРЕВИБОРИ ПАРЛАМЕНТУ

Президент України Віктор Ющенко, голова Верховної Ради України Олександр Мороз і Прем’єр-міністр України Віктор Янукович 27 травня 2007 року завершили переговори щодо розв’язання політичної кризи. Лідери держави підписали спільну Заяву. Головне її положення — криза має бути розв’язана шляхом проведення позачергових виборів до Верховної Ради України. Узгоджена дата виборів — 30 вересня 2007 року.

Сторони домовилися щодо недопущення будь-яких спроб нагнітання протистояння у суспільстві та провокування “силового” розвитку подій.

Позачергові вибори до Верховної Ради України проводяться згідно з Указом Президента України на підставі частини другої статті 82 Конституції України.

Для законодавчого забезпечення чесних, прозорих і демократичних позачергових виборів до Верховної Ради України ініціювати проведення протягом двох днів пленарних засідань Верховної Ради України, на яких: прийняти загалом погоджені Робочою групою уповноважених представників Президента України, Кабінету Міністрів України, парламентської коаліції та парламентської опозиції проекти нормативно-правових актів; підтвердити результати голосування щодо ухвалених у період з 2 квітня до 29 травня 2007 року актів Верховної Ради України;

прийняти попередньо погоджені закони, що стосуються вступу України до СОТ, та інші нормативно-правові акти з соціально-економічних питань.

Кабінету Міністрів України разом із Центральною виборчою комісією забезпечити виконання Закону України “Про Державний реєстр виборців”.

Із метою забезпечення чесних, прозорих і демократичних виборів вносяться зміни до персонального складу Центральної виборчої комісії на засадах домовленостей, досягнутих Робочою групою уповноважених представників Президента України, Кабінету Міністрів України, парламентської коаліції та парламентської опозиції.

Сторони беруть зобов’язання не допускати поза межами своєї компетенції втручання у діяльність органів судової влади та правоохоронних органів.

Вл. інф.

Парламент V скликання став напівпарламентом

Фото О. Литвиненка

СБУ РОЗСЕКРЕЧУЄ СВОЇ АРХІВИ

Уляна ГЛІБЧУК

Нарада за круглим столом у прохолодному залі проходила сухо та без емоцій. Місце, вочевидь, зобов’язує... Знімаючим телевізійникам залишалося сприйняти як факт, що ця “робоча нарада” не зовсім їхній формат. На Банковій, біля Конституційного Суду, вирували пристрасті переддомовленостей. А тут — немов інша реальність. Дещо позачасова. Випадковий метелик із “1+1” з надією у голосі пошепки спитав у колег, чи немає тут заступника голови СБУ... Авжеж, ця служба сьогодні не останній важель впливу в протистоянні Президента й Прем’єра... “Нема? То треба вшиватися...”

Тим часом учасники наради доповідали про попередні напрацювання. Інститут національної пам’яті та СБУ узгодили склад пос-

21 травня 2007 року вийшов указ Президента Ющенка “Про заходи у зв’язку з 70-ми роковинами Великого терору — масових політичних репресій 1937—1938 років”. СБУ — орган дисциплінований та обов’язковий. Тому вже 25 травня у Службі безпеки України відбулася робоча нарада щодо заходів із ушанування пам’яті жертв. У ній узяти участь учені-історики, правознавці, представники Українського інституту національної пам’яті, галузевого архіву МВС України, Державного галузевого архіву СБУ.

тійно діючої Комісії, яка досліджуватиме політичні репресії проти Українського народу впродовж 1917—1991 років. У Галузевому державному архіві СБ України проаналізували фонди часів репресій і дійшли висновку, що у період із 1927 до 1990 року в Україні було репресовано понад один мільйон громадян. Зокрема, 1937 року, на який припав початок так званого “великого терору”, було заарештовано 159 тисяч 573 особи. Біль-

шість із них українці.

Отже, прийшов час, коли СБУ розсекречує свої архіви. Ті, які були за сімома замками і печатками... Поняття “розсекречення” у цьому випадку напругу пов’язане з давничною діяльністю. Заплановано видати друком збірники архівних документів: “Великий терор в Україні (1937—1938 рр.)”, “Наказ НКВС СРСР № 00447 і його виконання в Україні (1937—1938 рр.)”, “Биківня: масові політичні репресії

в Києві (1937—1938 рр.)”, “Ліквідація УГКЦ на Закарпатті. 1944—1949 рр.”

Зі слів присутніх на нараді стало зрозуміло, що основною проблемою є відсутність коштів і фахівців. Працівники СБУ зіткнулися з проблемою системності розсекречення фондів. Адже це томи і тонни справ. У СБУ сподіваються на створену комісію. Можливо, її фахівці продумають ефективнішу методологію вивчення архіву...

Представники Служби безпеки України дали слово, що жодних секретів і замовчувань у питаннях, які стосуються політичних репресій, не буде. Хоча логіка пересічно громадянина підказує, що існує таке поняття як “державна таємниця”. І ця сама логіка шепоче на вушко, що тотального розсекречення та оприлюднення документів не варто чекати...

ІЗ БЕРИЛІЄМ У ПОЛТАВУ НЕ ПУСТЯТЬ

Яна ЧОПЕНКО,
прес-центр Управління
інформації та зв’язків
з громадськістю
Полтавської ОДА

Валерій Асадчев категорично заперечує ймовірність розміщення спецприймства та спецполігону високотоксичних відходів берилію в області і заявляє, що доки він буде головою Полтавської облдержадміністрації — сховища не буде!

Вагомі аргументи щодо небезпеки відведення земельної ділянки для розміщення на території військових баз токсичних відходів висловив на прес-конференції начальник Управління з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи Михайло Андрусенко.

За його словами, берилієвмісні відходи вкрай небезпечні для життя та здоров’я людей. Відстань від санітарно-захисної зони полі-

гону до населених пунктів і відкритих водойм, а також до об’єктів, які використовуються в культурно-оздоровчих цілях, має бути не меншою 3000 м. Сховища військової аеродромної бази розташовані на території Полтавського району на відстані 500 м від сіл Жуки і Тахтаулове, 1500 м від села Івонченці та 2500 м від села Рибці. Навесні й улітку тут переважають північно-західні та західні вітри, що в разі розгерметизації контейнерів із токсичними речовинами станови-

тиме загрозу життю та здоров’ю мешканців Полтави.

Тому облдержадміністрація вважає, що створення спецсховища на території військової аеродромної бази недоцільне, суперечить чинному законодавству, може завдати шкоди здоров’ю людей і довкіллю.

Нагадаємо, що громадськість уже висловлювала стурбованість намаганнями міського голови Києва Леоніда Черновецького розмістити відходи київських заводів під Полтавою.

«НАЇЗД» НА МУЗЕЙ

Київському міському голові
Черновецькому Л. М.

Депутатам Київської
міської ради

ЗВЕРНЕННЯ

Наукова громадськість заявляє рішучий протест проти намірів Київської міської ради надати “Укрінвестбуду” частину земель охоронної території Музею народної архітектури та побуту НАН України. Вважаємо, що подібне рішення сесії Київської міськради про виділення “Укрінвестбуду” частини охоронної зони території Музею народної архітектури та побуту НАН України для будівництва готельно-розважального комплексу стане грубим порушенням міжнародних норм збереження національно значущих осередків культури, закріплених документами ЮНЕСКО.

Подібне рішення ігнорує також рішучий протест Національної академії наук України, Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України й Музею народної архітектури та побуту НАН України, які неодноразово закликали міську владу не допустити незаконного відторгнення земель чи забудову охоронної території Музею “Укрінвестбудом”, який робив спроби комерційно забудувати охоронні землі Музею у 2005—2006 рр.

Національна академія наук України вважає подібні рішення Київської міської ради та міської влади, спрямовані на задоволення комерційних інтересів приватних структур коштом національної культури, помилковими. Вони суперечать призначенню народних обранців — захищати й підтримувати культурно-національну спадщину. Подібне рішення ігнорувати той факт, що запланована для надання в оренду на 25 років територія належить до охоронної зони Музею (затверджено 30.12.05 Міністерством культури та туризму України за погодженням із Державною службою охорони культурної спадщини та Голосіївською районною державною адміністрацією) і є, згідно з чинним законодавством, територією, на якій заборонено будь-яке будівництво, а тим більше зведення у специфічному етнографічному середовищі села XIX ст. урбанізованих висотних будівель, які не лише дисонуватимуть із характером експозиції, а й знівельють самі цілі Музею.

Приймаючи подібні рішення, Київська міська рада порушує рішення Верховної Ради України від 21 квітня 2005 року про надання Музею статусу національного музею-заповідника народної культури України та надання заповідного статусу етноландшафтному середовищу навколо Музею. Ми розцінюємо спроби знищення міською владою етнокультурного та етноландшафтного осередку національного значення як своєрідний акт духовної диверсії.

Київська міська громада рішуче виступає проти рішення Київської міської ради від 26.10.06./3-61 “Про передачу товариству з обмеженою відповідальністю “Науково-виробнича фірма “Укрінвестбуд” земельної ділянки для будівництва, експлуатації та обслуговування готельно-розважального комплексу та кіно-спортивного клубу на вул. Академіка Заболотного, 29, у Голосіївському районі” та чергових спроб Київської міської ради (26.04.2007; 24.05.2007) надати зазначену територію, що входить до охоронних зон Музею народної архітектури та побуту, під комерційну забудову “Укрінвестбуду”.

“Українцем єсть всякий, хто хоче,
щоб Україна перестала бути колонією”.

В. Липинський

ПОСТАТІ

Закінчення.
Початок на с. 1

“При тому стані національної свідомості нашого народу, його організованості і дисциплінованості, на якому застав його 1917 і 1918 роки, лише скоординованою акцією обох його частин — “наддніпрянців” і “галичан” — можна було досягнути ідеалу державної самостійності. Цієї скоординованості не було в самому початковій боротьбі. Обидві частини не доросли до визнання єдиної керуючої волі щодо того плану і програми, по яких ця боротьба мусіла провадитись...”

Стратегія національної боротьби, як і боротьби військової, вимагає: бити в першу чергу по головному ворогові, з другорядним потім можна раду дати! В своїй діяльності я керувався думкою, що таким ворогом була, є і буде Московщина... Я прийшов до керуючої ролі в проводі української політики пізно, тоді, коли не можна було направити пороблених іншими блудів і недоглядів, — коли не згадувати взагалі тяжкої історичної спадщини минулих віків, яка виявилась у загальній невідповідності народу до самостійного життя і невмінні його поставити над класовими інтересами цілого — нації.

Тільки нечесний демагог може дозволити собі говорити про те, що “Петлюра продав” Галичину, Волинь тощо. Петлюра, коли вже

СИМОН ПЕТЛЮРА: «МАЄМО ТЯЖКУ СПАДЩИНУ: ЗВИЧКУ ПАТЯКАТИ ДО САМОВИСНАЖЕННЯ»

говорити правду, несе на собі відповідальність за історичні “гріхи” і хибі української незорганізованості, малої культурності і несприятливих обставин в житті української нації. Я зауважив, що знаю свій народ і не роблю собі ілюзій щодо його сил і підготовленості для самостійного життя. Може, Ви пригадуєте, як в 1918 р. наші селяни роззброювали наші ж військові тренінг-обози? Я знаю більше таких фактів. На декого вони справляють таке враження, що взагалі “з нас людей не буде” і що взагалі справа з українською державністю безнадійна.

Я так не думаю. Я вірю і певний, що Україна як держава буде”. (Лист до Ю. Гуменюка).

ЧИ ВМІСМО МИ ЦІНУВАТИ ЧАС?

І ось вона, Українська Держава, є. На жаль, із тими родовими болячками, що й УНР 20-х років минулого століття. З тою ж затятою протидією яничарів. З такими ж нищими відступниками, перекинчиками.

До речі, про перекинчиків:

“Коли ми пригадаємо моральну вартість, політичну нікчемність, а

подекуди і мотиви своєрідного “неофітства” перекинчиків, то переконаємось, що те “большевицьке обрізування”, на яке вони зважились піддатись, недавнього свого святого святих цураючись та “дуючи й плюючи” на нього, пояснюється або політичною несталістю перекинчиків, або їхньою здеморалізованістю, до якої вони, і серед наших рядів перебуваючи, зрештою, нахили. Це все здебільшого люди, що “легким хлібом” або з “казенного пирога” привичку засвоїли харчуватись...”

Ніде і ніколи ні Юда, ні донощик, ні політичний пахолок пошани і довір’я не викликав! Не будемо ж і ми жалкувати за ними, тим більше, що не за одним з них “віршовка плаче” або карне слідство чекає за державні розтрачені гроші чи не відчитані аванси. Прикладом і зразком для наслідування не ці здеморалізовані елементи повинні для нас бути, а те велике мученицьке довготерпіння, яке народ наш на Україні виявляє, і та певність його щодо швидкої загибелі окупантської влади, про що він через своїх посланців повідомляє, і од нас вимагаючи такої ж витривалості та віри в кінечну

перемогу нашої державної справи. Чисте діло і рук чистих потребує, як казав колись Драгоманів, а наші перекинчики, коли вони політично чесними захочуть бути, то чистими руками працювати для добра України, поїхавши туди, не зможуть, а будуть вони або безсило поглядати на ті гвалти, розстріли і грабінництво господарства національного, що його по-хижацькому, по-дурному провадять большевики, або й самі

до цієї нечистої справи руку прикладитимуть”.

А ще невинною нашою національною вадою залишився талант розбалакувати там, де потрібна дія. Тут Петлюрині “Уміймо цінувати час!” — суперактуальне:

“Маємо од росіян тяжку спадщину: нахил до безконечних, що одурманюють і виснажують, розмов і дискусій, що здебільшого повертаються в пусту балаканину, безпредметне патякання і безплідне “словоблуддя”. Товариська розмова, поважне обговорення тієї чи іншої теми, обмін думок потрібні для кожного свідомого і організованого громадянина, але одночасно потрібна і жива праця, чин та діяльна, в певні факти обернена, енергія. Без них словесні вправи і беззмістовні дискусії повертаються у своєрідний, непотрібний і шкідливий спорт, для розумного життя абсолютно непридатний. Будемо учитись в європейців, як з часом собі раду давати та продуктивно його зужиткувати, пам’ятаючи, що “час — гроші”, що уміти мовчати, думати, на самоті щось обмірковувати часто більше значення має, як до самовиснаження патякати”.

В’ЯЧЕСЛАВ ЛИПИНСЬКИЙ І ЙОГО БАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

На такі думки наводили мене виступи учасників “круглого столу” “В’ячеслав Липинський — засновник державницької школи в українській історіографії”, що відбувся в Полтавському державному педагогічному університеті ім. В. Г. Короленка, до 125-річчя видатного політолога, соціолога, історика, політика й громадського діяча. Організатори — історичний факультет цього навчального закладу та Міжнародний благодійний центр національного відродження.

В’ячеслав Липинський народився 5 квітня 1882 року в селі Затурці на Волині у шляхетській родині. На жаль, з усієї родини тільки він один став українським патріотом. Здобув блискучу освіту: спочатку в Київській класичній гімназії, потім у Ягеллонському університеті в Кракові вивчав агрономію, у Женевському університеті — соціологію, знову в Кракові — історію. Живучи у своєму маєтку на Уманщині, вів агітацію за повернення до українства сполученої шляхти. 1909 року видав брошуру “Szlachta na Ukrainie”. Працював у Галичині, коли вона була під владою Австро-Угорщини. Був членом НТШ у Львові. Сформувався як самостійник задовго до 1917 року. Першу світову зустріч у Росії й був мобілізований як офіцер-кавалерист. У 1914 році перебував в армії Самсонова, яка зазнала поразки у Східній Пруссії. Захворів на сухоти, і його відправили в тиллові частини.

У жовтні 1916 року Липинський потрапляє до Полтави. Тут він зустрів і Любкевичу революцію 1917 року, і утворення Центральної Ради, що щиро вітав, але не поділяв соціалістичних ілюзій її діячів. Він хотів створити одне з перших українських національних збройних формувань, але підтримки у Генерального Секретаріату Центральної Ради не діставав. Як пізніше писав, для тодішніх провідників нації він залишався паном, поміщиком, який не виголюшує демагогічних промов і не записався до партії есерів, що було характерним для діячів Центральної Ради.

За Гетьманату Липинський був послом України у Відні, залишався ним і за УНР, до червня 1919 р.

Його маєток, родинне гніздо, хати спалили. Липинський емігрує, живе здебільшого в Австрії. Тяжко хворий на сухоти, він не полишає ні наукової, ні громадської праці. Він залишився в історії засновником

державницької школи в українській історіографії, теоретиком українського консерватизму й монархізму. Із відстані часу видніше, де Липинський донкіхотствував, а де реально й дуже точно окреслив ті завдання, які українська нація не виконала ще й сьогодні.

Спадщина Липинського набуває особливого значення з огляду на проблеми цивілізаційного вибору України на сучасному етапі. Виявляється, що кардинальні зміни в економіці й духовній сфері неможливі без національної ідеї, ідеології й стратегії розвитку суспільства.

Але хамство чхало на ідею, традицію, закон. Характеристика політичного хамства в Україні, яку зробив Липинський, досі лишається актуальною: “Абсолютний брак любови до своєї громади, натомість любов тільки до себе, свого “я”. Повна відсутність творчої синівської покорности, натомість зарозумілість глумої пихи, що “греблі рве” і сама гине. Погорда до батька, коли він слабкий, натомість рабство у чужого, коли він сильний — ось хамство, ось прикмета людей, що живуть на Українській Землі...”

Прикметою українських людей єсть не само хамство, а ніким і нічим не обуздане хамство...” (В. Липинський, “Хам і Яфет”).

Головною школою Липинського була українська історія й українська дійсність. Він із боєм констатував, що самопоїдання анархічної провідної верстви погубили Русь Київську й Галицьку, Литовську державу й Козаччину і сучасну йому українську інтелігенцію (додамо — і сучасну нам).

Мало того, що українці об’єднуються за мить до розстрілу, — ми й спадщину своїх мислителів і політичних діячів починаємо по-справжньому розуміти тоді, коли збуваються їхні найсерйозніші застереження, найчорніші пророцтва, не почуті нами вчасно. Стояли книжки В’ячеслава Липинського на наших полицях ще від перших років незалежності, та тільки тепер українське суспільство починає чути його — тепер, коли недолуга політформа нищить підвалини Української держави, коли зруйновано суспільну рівновагу й баланс гілок влади, коли Хам намагається збудувати в Україні своє царство, коли знову, як за царів, комісарів і генсеків, загрожено українська мова, українська культура, українська Церква, ба навіть саме майбутнє української нації. Якби ж то ми вчасно почули Липинського!

Особливої ваги в сучасних умовах набувають сформульовані Липинським основоположні політичні категорії: національна ідея, територіальний патріотизм, державна незалежність.

П’ятьма підвалинами Української Держави, за Липинським, мають бути: аристократія, класократія, територіальний патріотизм, український консерватизм і релігійна етика.

Ми можемо бути більшою чи меншою мірою консерваторами, більшою чи меншою мірою демократами чи лібералами, але, мабуть, згодимося в одному: без постаті, яка б була арбітром нації, не вдасться врятувати в один гуж конфліктуючі угруповання, кожне з яких, як писав Липинський, вважає, що його позиція єдино правильна, а отже, вони тільки борються за владу і паплюжать один одного.

На думку Липинського, подолати внутрішні органічні слабкості українства та об’єднати українську націю найкраще можна на ґрунті територіального патріотизму, тобто пробудження почуття солідарності й єдності всіх постійних мешканців української землі, незалежно від їхнього етнічного походження, класової належності, віросповідання, культурного рівня. Почуття любові до рідного краю — української землі-годувальниці як до органічної цілості, вважав Липинський, є необхідною і єдиною можливістю того найріднішого у світі зв’язку людей, що називається нацією. Він залишив нам критерій визначення того, хто є українцем, а хто — чужинцем: “Українцем єсть всякий, хто хоче, щоб Україна перестала бути колонією”.

Липинський застерігав, що українська держава ніколи не відродиться, якщо консервативні елементи — ці

найбільш освічені й генетично найбільш здатні до державної роботи верхні шари громадянства перейдуть у російський або польський табір. Сьогодні Україна втрачає найбільш освічених і здатних до культурної й державотворчої роботи людей уже тільки через ганебне ставлення хамів при владі до науки, культури, мистецтва, інформаційних технологій, винахідництва. Інтелект з України тікає не тільки через безробіття, а й через небажання споглядати “необуздане хамство” тих, які кладуть собі в кишені половину національного внутрішнього продукту, лицемірно заявляючи, що національна ідея не спрацювала.

Характеризуючи тогочасний стан, Липинський передбачив сьогоднішнє: “Безнадійна й безвихідна ця наша внутрішня боротьба тому, що якби вдалося навіть сучасне покоління бувших багатих чи багатших... знищити, то куди дінуться ці мільйони, що провідники бідних при тій okazji награвували... Постає, отже, нове покоління багатих, що від старого ризикнеться тільки тим, що не матиме вже ніякої культури, ніякої традиції, крім хіба злодійської...”

Візьмімо аграрне питання — основу основ національної економіки. Це питання гостро постало влітку 1917 року. Соціалістичні партії стали на шлях розколу селянства, яке вже мало потужну організацію — Селянську спілку, розділяючи його за класовою ознакою, висунувши ідею створення рад селянських депутатів. Селяни-власники (хutorяни — по-тодішньому, фермери — по-сучасному) почали створювати свої хліборобські організації.

На думку науковців, аграрне питання набуло гостроти тому, що в суспільстві почали домінувати “чор-

нопередільські” настрої: землю переділити, худобу — теж. До чого це призводить, бачимо на прикладі сьогоднішнього. Розпаювали по три-чотири гектари землі, щоб потім її скупили латифундисти. Така ідея була і в 1917 році. Вона призвела до руйнування сільського господарства.

Улітку 1917 року в Лубнах відбувся селянський з’їзд, де хліборобів-власників створили свою партію. З’їзд прийняв проект програми, яку запросили відредагувати В. Липинського. Програма проголошувала самостійність і суверенність українського народу (це коли ще Центральна Рада чіплялася за автономію. Земля мала залишатися за хліборобами і бути переданою у довільну власність, але без права перепродажу та подрібнення наділів. Інша частина земельного фонду — царські, династичні землі і т. ін., — мала бути поділена з правом купівлі й продажу. Держава повинна була зберігати регулюючий вплив в аграрних відносинах, не допускаючи як концентрації землі в одних руках, так і подрібнення земельних наділів.

З’їзд вимагав створення системи національної освіти рідною мовою, технічних навчальних закладів з українською мовою навчання. Щодо форми політичного ладу, то Україна мала бути республікою із сильною президентською формою правління.

Прихильним до Української демократично-хліборобської партії, окрім В. Липинського, був М. Міхновський. І сьогодні життя показує правильність поглядів Липинського й Міхновського, а не соціалістів Центральної Ради, влада яких породила державне хамство, у якого, за словами Липинського, “зброєю — демагогія і брехня; мотором — злоба, зажерливість і пиха; тактикою — зрада, а суттю — порожнеча, пуста поза...”

На думку учасника “круглого столу” В. Ревеги, “нація ще остаточно не сформована, це по-перше, а по-друге, майже немає партій у класичному розумінні, тобто зі своєю ідеологією. Іде боротьба олігархічних кланів, і вона може призвести до повної анархії в Україні. Мав рацію Липинський: нам потрібно, щоб була сильна влада, яка формувала б націю. Влада має бути національною. Держава повинна мати національне обличчя”.

Сторінку підготувала
Ганна ДЕНИСКО,
м. Полтава

Ю. ЗАВАЛЕВСЬКИЙ,
заступник директора Інституту
інноваційних технологій
і змісту освіти МОН України,
кандидат педагогічних наук;
М. КУРИК,
доктор фіз.-мат. наук, професор;
В. МАКАЦ,
доктор медичних наук, професор

“Нашим найвищим пріоритетом в охороні здоров’я і розвитку повинні бути інвестиції в майбутнє, в здоров’я дітей і молоді — групу, яка особливо вразлива щодо екологічних ризиків”.
Д-р Гро Харлем Брундтленд,
Генеральний директор ВОЗ
2002 р.

Сьогодні незаперечний той факт, що інтенсифікація сучасного життя, спричинена запровадженням новітніх науково-технічних технологій, призводить до значного погіршення стану здоров’я людини. Насамперед ця проблема стосується підростаючого покоління. Тому першочерговим завданням прогресивної громадськості всього світу є пошук ефективних шляхів виходу із ситуації, що склалася.

У Конвенції ООН із прав дитини (1989 р.), у документах Спеціальної сесії ООН (2002 р.), Всесвітньої зустрічі на найвищому рівні (2002 р.), Міжнародної конференції країн Європейського регіону (2004 р.) визначається, що діти мають право рости й жити в умовах здорового навколишнього середовища.

Оскільки соціальний та екологічний розвиток кожної з країн, зокрема охорона здоров’я дітей і захист навколишнього середовища, є вирішальними для стійкого розвитку держави, соціуму загалом, то потребують конкретних і послідовних дій від їхніх урядів. Європейські країни розробили виважений план дій “Навколишнє середовище і здоров’я дітей” (СЕНАРЕ). Він передбачає такі заходи:

— забезпечення дотримання прав усіх дітей на безпеку, захищене середовище проживання, чисте повітря, на адекватне постачання чистою водою і санітарні умови; захист від впливу небезпечних хімічних речовин і фізичних факторів;

— реалізацію національних планів дій у царині навколишнього середовища і здоров’я дітей.

Держави Європейського регіону взяли на себе зобов’язання щодо здійснення, починаючи з 2007 року, активних спільних дій для виконання

ЗДОРОВ’Я УЧНІВ — ТУРБОТА ДЕРЖАВИ

низки загальних завдань у рамках кожної з регіональних першочергових цілей. До національних планів дій у царині навколишнього середовища й здоров’я дітей належить:

— створення національного органу, який би забезпечував розробку й реалізацію національного плану дій щодо навколишнього середовища й здоров’я дітей і в якому були б представлені всі основні зацікавлені сторони, включаючи дітей;

— розробка (відповідно до встановлених пріоритетів) плану дій щодо навколишнього середовища та здоров’я дітей;

— підвищення рівня професійної підготовки й кваліфікації спеціалістів, що займаються питаннями охорони здоров’я дітей та навколишнього середовища;

— розробка і реалізація чіткої стратегії в області пропаганди, інформування, просвіти й комунікації;

— залучення до участі в роботі інших секторів економіки, що мають стосунок до цього питання (освіта, транспорт, промислові корпорації та інші);

— розробка моделі участі дітей у цій роботі;

— здійснення моніторингу стану здоров’я дітей і періодичне звітування про виконання плану дій перед представниками міжнародного координуючого механізму.

На жаль, доводиться констатувати, що на початок 2007 року в нашій країні на державному рівні зроблено ще дуже мало в напрямку виконання взятих на себе зобов’язань перед європейським співтовариством.

ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ’Я ЗДОРОВИХ ДІТЕЙ

Об’єктивним критерієм соціально-екологічного розвитку будь-якої держави є діти. Лише за умов якостестверджуючого оптимізму на старті життя суспільство може розраховувати на відчутні успіхи в майбутньому.

Держава має бути надійним інвестором у дитинство.

На шляху реальних змін, що відбуваються за трьома важливими напрямками — становлення держа-

ви, побудова демократії та створення ринкової економіки, Україна досягла певних успіхів. Проте демографічне становище залишається катастрофічним. За даними Держкомстату (2006 р.), в Україні спостерігається демографічна криза, яка з кожним роком поглиблюється. І найгірше у цій ситуації — через екологічні проблеми зростає смертність не лише серед дорослого населення, а й серед дітей. Сьогодні незаперечний факт, що переважна більшість новонароджених дітей має проблеми зі здоров’ям.

Отже, державі необхідно серйозно займатися здоров’ям дітей, створювати максимально сприятливі умови для розвитку дитинства.

ЕНДОЕКОЛОГІЯ ДИТИНИ

Характерною особливістю стану здоров’я наших дітей, зокрема тих, які проживають у містах, є щоденний негативний вплив стану довкілля на їхнє здоров’я. Цей вплив є причиною постійного порушення функціонального стану організму дитини. Через забруднення неясними питною водою та продуктами харчування, фоновими техногенними електромагнітними полями (електромагнітний смог як результат роботи побутової техніки, у тому числі комп’ютерів і мобільних телефонів), а також через постійні психосоціальні напруги в суспільстві, у сім’ї функціональний стан усіх органів і систем організму дитини сьогодні суттєво відрізняється від того, яким був 20—30 років тому.

Зміна функціонального стану організму дитини, як результат впливу довкілля складає основи ендекології дитини. Це означає, що перший, початковий вплив середовища на організм дитини проявляється не на фізичному чи органічному, а на функціональному (його ще називають польовим) рівні.

У цьому випадку новими для виявлення клінічних ефектів впливу середовища на організм дитини повинні бути такі експресні методики діагностики, які б давали можливість постійно діагностувати на функціональному рівні зміни в орга-

“Нашим найвищим пріоритетом в охороні здоров’я і розвитку повинні бути інвестиції в майбутнє, в здоров’я дітей і молоді”.

— анкетні дані;
— антропометричні дані обстежень, визначення конституційного типу дитини за значенням індексу Кетле, а також відповідність розвитку дитини даним педіатрії (вік, зріст, вага);

— дані екологічного обстеження дитини й визначення екологічного стану дитини;

— найважливіші висновки і рекомендації лікарів щодо стану здоров’я дитини.

Здійснюючи ендекологічну паспортизацію здоров’я дітей у дитячому садку чи групі дітей (клас у школі), одержують функціональні екологічні карти медико-географічного змісту, це дає змогу відслідковувати вплив антропогенних чинників, чинників екологічного ризику на здоров’я дітей. Функціонально-ендекологічне картування допомагає локалізувати регіон із передкризовим або кризовим станом природного середовища, зумовити довготривалий прогноз функціонального стану здоров’я підростаючого покоління, його залежність від інтенсивності й терміну дії негативних факторів, забезпечити комплекс необхідних заходів превентивного характеру щодо охорони здоров’я і попередження критичних ситуацій.

ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ’Я ДІТЕЙ

Протягом кількох останніх років Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Український інститут екології людини (м. Київ), НВЦ “Надія” (м. Вінниця) провели цілеспрямовану роботу щодо організованого збору даних про стан здоров’я дітей і молоді. Йдеться про моніторингові дослідження як складову заходів держави, спрямованих на збереження й зміцнення здоров’я підростаючого покоління.

Варто акцентувати увагу на тому, що розроблена й апробована фахівцями Українського інституту екології людини й НВЦ “Надія” методика функціонального ендекологічного моніторингу здоров’я дітей, яка використовувалася під час проведення досліджень цими двома структурами, досить проста й може виконуватися в умовах будь-якого організованого дитинства. Зокрема в умовах системи освіти немає обмежень щодо постійного моніторингу здоров’я дітей, це дає змогу не лише отримувати ендекологічний паспорт, виявити проблеми зі здоров’ям, викликати насамперед виконавців екологічних чинників навколишнього середовища, а й дозволяє контролювати корисність та ефективність будь-яких методик оздоровлення чи ендекологічної реабілітації. Зрештою, методика моніторингу й апаратура доступні й прості, використання цієї методики можливе в будь-якому закладі освіти.

Отже, проведення постійного моніторингу стану здоров’я дитячого населення будь-якого за розмірами мікрорайону через систему освіти робить можливим не лише виявлення реального стану здоров’я дітей, його ендекологічної залежності, передпатологічних чи патологічних станів організму кожної дитини, розробку адресних практичних рекомендацій щодо ендекологічної профілактики та реабілітації, але, що не менш важливо, проводити ендекологічне картування конкретної території й відслідковувати ефективність будь-яких екологічних заходів відновлення здоров’я довкілля саме через таку біологічну карту території.

Викладена вище концепція функціонально-екологічної діагностики здоров’я дітей може бути базовою концепцією дії держави як відповідь України на зобов’язання, які вона взяла на себе перед країнами-членами європейської спільноти в рамках Декларації Будапештської конференції в 2004 р.

ПОРАДИ ПРОФЕСОРА М. КУРИКА

РЕЦЕПТИ ЕНДОЕКОЛОГІЇ ЛЮДИНИ

Ендекологічна детоксикація шротом

1. Шрот отримують із рослинної сировини, попередньо екстрагувавши з неї певну кількість олії. Екстракція у шроті збільшує сорбційні властивості, його здатність до зв’язування і видалення з організму шлаків, радіонуклідів. Спеціально дібраний ступінь подрібнення дає можливість організму всмоктувати з нього корисні мікро- та макроелементи, водо- та жиророзчинні вітаміни, амінокислоти і життєво необхідні сполуки, працювати сорбентом і очищати кишечник.

Шрот із плодів розторопші плямистої. До його складу входять макро- та мікроелементи (вміст Са — 687 мг/100 грам!), амінокислоти, поліненасичені жирні кислоти, рекордна кількість флаволідів, флавоноїдів. Так, сілімарину в 100 г шроту — 4 г. А велика сорбційна поверхня шроту! Тому цей шрот називають рятувальником печінки й підшлункової залози! Відновивши стан печінкової клітини, — покращується стан підшлункової залози, нормалізується рівень цукру в крові, покращується ліпідний обмін, нормалізується робота кишечника.

2. Клітковина з зародків пшениці і кісточок винограду — знежирений, енергетично багатий харчовий продукт, має унікальну здатність радіопротектора. Це комбінація потужних антиоксидантів. Високий вміст вітаміну Е, С, велика кількість проантоціанідів, що містяться у кісточках винограду, та вміст фосфору, кальцію, магнію, калію, марганцю, цинку, селену, нікелю, збалансований склад незамінних амінокислот і вітамінів, що є у зародках пшениці, дозволяють включати його до раціонів харчування післяопераційних хворих, при захворюваннях кістково-м’язової системи, для сповільнення процесів старіння, профілактики целюліту, при цукровому діабеті, захворюваннях передміхурової залози. Радимо вживати для попередження виникнення раку кишечника. А високий вміст проантоціанідів знижує рівень смертності від серцево-судинної патології.

Чим унікальні наші олії:

- покращують реологічні властивості крові та її циркуляцію;
- нормалізують функцію ендокринних залоз, сприяють нормалізації рівня глюкози крові;
- сприяють регенерації епітеліальних клітин слизової оболонки шлунково-кишкового тракту та шкіри;

- мають онкопротекторну дію;
- виводять шкідливі речовини, в тому числі радіонуклеїди;
- нормалізують і підтримують на певному рівні імунітет;
- сприяють відновленню функціонального стану мембрани клітин;
- покращують реологічні властивості жовчі та мають виражену гепатопротекторну дію;
- сприяють нормалізації ліпідного обміну;
- є джерелом вітамінів та поліненасичених жирних кислот;
- мають здатність відновлювати загальну рівновагу сил в організмі.

3. Олія з плодів розторопші плямистої — містить флавоноїди та флаволідні (сілімарин), поліненасичені жирні кислоти, вітаміни. Вона має гепатопротекторну, жовчогінну, протизапальну дію, значний детоксикаційний ефект.

Клінічні дослідження олії з плодів розторопші плямистої, шроту з плодів розторопші плямистої та плодів розторопші плямистої подрібнених, проведені в Інституті епідеміології та інфекційних захворювань ім. Л. В. Громашевського, засвідчили ефективність застосування їх у комплексному лікуванні вірусних гепатитів В та С.

Цю олію радимо вживати й у випадку різноманітних отруєнь, при яких ушкоджено печінку.

1 ЧЕРВНЯ — МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

Свято заснували у листопаді 1949 року в Парижі рішенням спеціальної сесії Міжнародної демократичної федерації жінок, а 1950 року вперше відзначили. Ініціатива знайшла підтримку ООН. Відтоді цей день покликаний акцентувати увагу міжнародного співтовариства й кожного окремо на проблемах захисту прав дітей.

МАМА КАТЯ, У ЯКОЇ ПОНАД П’ЯТЬ СОТЕНЬ ДІТЕЙ

95 % випускників шкіл-інтернатів не готові до самостійного життя, переконані соціологи. Покинути казенні стіни — непростий іспит. Випускна сукня чи костюм, черевики, комплект постільної білизни і 100 гривень на витрати — ось і все. Не кожному таланить вступити до ВНЗ чи коледжу. Приміром, викладачі київської школи-інтернату № 3 кажуть: нещодавно навіть відмінників і хорошистів довелося влаштовувати на роботу. Перукарем після закінчення курсів не приймають — фахових інструментів ні за що придбати, адже на кишенькові витрати в інтернаті діти отримують мізер, та й із тих, зізнаються старшокласники, половину відкладають. Дехто на косметику, а хтось — на навчання. Вийшов за стіни інтернату — і ти вже один проти всього світу, без сім’ї.

Подолати страх перед майбутнім і допомогти адаптуватися до самостійного життя має соціальна програма, коли старшокласників на 2—3 місяці віддають у родини, де вони знайомляться з новим життям, вчать вирішувати побутові проблеми. Декому поталанить опанувати комп’ютер, адже в інтернаті доводиться торкатися клавіатури хіба що на уроках інформатики.

Як живеться дітям-сиротам в одному з інтернатів — про це наша розповідь.

Алла ГЛЕМБОЦЬКА,
Сумська обл.
Фото автора

У Сумській області лише один інтернат для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки. Тут виховують 500 сиріт, і дітей щороку більше. “Доводиться розвантажувати школу: багатьох талановитих вихованців прилаштовуємо в Глухівську гімназію, — розповідає вихователька Катерина Будяк. — Звідтіля і до батьків, які в декого zostалися в сусідніх селах, ближче. А можливо, хтось із рідні отямиться і чимось допоможе”.

У кожної дитини з інтернату своя доля. У третьокласниці Оленки батько на очах забив матусю. Оля опинилася в інтернаті, її двох братиків і сестричку забрали в інші родини, а молодший братик виховується у будинку сімейного типу. А як при звичайності Сашкові: його мати вбила батька на очах у хлопчини. Розумницю й відмінницю Марійку хвилює доля двох меншеньких, які теж в інтернаті. Тепер у селі Глухівського району пустою залишилася тато пішов до іншої жінки. Марійчиним старшим сестрам Каті й Валі доведеться без батьківської підмоги влаштувати своє життя, а опікуватися двома меншенькими — Оксаною й Іваном, — Марійці. Не хочеться згадувати дітям, що мама за крадіжку задля випивки потрапила за ґрати.

Оля Михайлова в інтернаті з семи років. Коли батьки почали пиячити, Олю з молодшою на півтора роки Оленкою із рідної Шостки, що в Сумському районі, відвезли до інтернату. У колективі дівчатка прижилися, обидві гарно вчать. Оля захоплюється малюванням. Тож на виставку в Українському домі, куди сумські інтернатівці возили 15 картин, приготувала акварель “Квіти Сумщини”: “Мені

Мама Катя з Олею Михайловою.
Позаду — художні роботи дівчинки

подобаться кольори й тони, які я дібрала, — розповідає дівчинка, — а ще я сама намалювала ікону “Почаївська Божя матір”.

Оля побачила ікону у соборі. Вона видалася їй такою досконалою, дівчинці захотілося вишити подібну.

“Радість душу огорнула, коли я вишивала її кольоровими нитками муліне, — каже Оля. — Те одухотворення не покидає мене і тоді, як обрамляла візерунок бісером, і нині”.

Оля не соромиться говорити про своє сокровенне, а ще й про те, що мріє бути щасливою: “Яка то радість,

якби у мене в житті все добре склалося, щоб могла опанувати необхідну в житті науку педагогіку”. Дівчинка вирішила, що стане учителькою, як мама Катя, так вихованці називають Катерину Будяк. А ось сестричка Оленка тягнеться до дорослих. Як справжній волонтер відвідує й допомагає ветеранам війни й учасникам бойових дій. А ще має гарний голос, співає і залюбки грає на бандурі. Часто сестрички разом у два голоси виспівують українських пісень.

Є в Олі й улюблена подруга й однокласниця Марічка Яловенко.

“Кілька років тому ми з нею їздили до Києва в Український дім, — розповідає Оля, — брали участь у конкурсі “Я і мої права”. Марійчина творча робота зайняла перше місце — це був малюнок “Україна — рідна ненька, а земля наша — веселка”. Коли до нас прийшли студенти на практику, вони сказали: “Щоб намалювати такий малюнок, треба палко любити Україну”. А коли запитали, хто ж прищепив її, Маша за нас обох впевнено відповіла: “Наша вихователька Катерина Іванівна Будяк”.

Катерина Іванівна за фахом учитель української мови. Розпочинала педагогічну кар’єру в сільській школі, а коли доля привела її в Суми перевіряти інтернат, залишилася тут. “Рік вагалася, — згадує Катерина Іванівна. — Нелегко при звичайності кваліфіковано-му педагогу до сиріт, інтернатських обставин, педагогічних ситуацій, а найголовніше — не нашкодити дітям із сирітською долею, які не відчувають материнської турботи, яких давно не пестили теплі материнські долоні”.

Почала Мама Катя з того, що створила українську світлицю, яка з часом переросла у музей етнографії. “Коли присвоїли нашому музею звання народного, навідувалися педагоги й школярі з усієї області, — каже Катерина Іванівна. — А самі діти стали не просто артистами, а справжніми поціновувачами рідного й прекрасного: розкажуть, покажуть, одне слово, від душі і від серця передадуть найсвітліші почуття. А згодом ми створили фольклорний ансамбль “Калина”. Буває, що нам краще не вистачає музиканта, адже він у нас один на весь інтернат”.

Катерина Іванівна навчає не лише рідної пісні, а й любові до рідного краю. Часто-густо сама складає вірші, які діти радо сприймають і самостійно намагаються римувати, як учителька навчила.

“Мама Катя розповіла нам про калину, а ми наступного дня вже посадили її, дехто намалював, а ще вивчили пісню про калину, поезії, оповідання, — каже Оля Іванова. — А як усі раділи, коли навчила нас Мама Катя варити вареники і пекти пиріжки з калиною! Пригощали ними друзів і родичів. Засвоїли народні рецепти про те, як лікує калина. Вчителька складає сценарії, а ми їй допомагаємо виготовити декорації, навчити одягатися зі смаком найменших діток, які щойно влилися у сім’ю. Коли ми готували виставу за оповіданням Степана Васильченка “У бур’янах”, Катерина Іванівна сама пошила для Тарасика сорочечку, обрамлену калиновим цвітом”.

Найулюбленішою домашньою піснею в інтернаті стала українська народна “А мій милий вареничків хоче”. А коли вихованці збираються гуртом, то самі складають пісні.

ЩОБ ПОВІРИТИ В ДОБРО, ТРЕБА ПОЧАТИ РОБИТИ ЙОГО

Ганна ДЕНИСКО,
м. Полтава

Ці слова Льва Толстого стали лейтмотивом зустрічі у Полтавській обласній бібліотеці для дітей ім. Панаса Мирного та влаштованої там виставки книг, подарованих добрими людьми цій дитячій книгозбірні, що зазнала в останні роки і виселення, і навмисного підпалу, і невизначеності майбутнього, яка знову нависає над цією книжковою світлицею, дорогою і маленьким, і дорослим полтавцям.

Того дня мова йшла про поїздку до Києва дітей-читачів бібліотек Полтавщини, які стали переможцями всеукраїнських творчих конкурсів в області. Юнаків і дівчат із Полтавщини у столиці радо зустрічали письменники, представники Українського фонду культури та Міжнародного благодійного фонду “Україна 3000”, який очолює дружина Президента.

Надовго запам’яталося Свято книги в Будинку письменників: гості з Полтави читали свої твори, а відомі письменники оцінювали та давали поради. Тоді члени літературного об’єднання “Радосинь” подарували полтавській бібліотеці понад 300 книг, зібраних спеціально для неї. Під час засідання студії “Радосинь” комплект книг для бібліотеки передав фонд “Україна 3000”. Кожна дитина також отримала у подарунок видання “Енеїди” Івана Котляревського.

— Зустріти творчих людей — це завжди цікаво, — говорить учениця Полтавського ліцею № 1 Олександра Чорна. — І тому нам хочеться продовжити це знайомство з київськими письменниками. А нашій літературній студії “Перевесло” стане у пригоді досвід “Радосині”, якою керують письменники Дмитро Чередниченко і Лідія Новикова.

Юна художниця Оксана Сердюк розповіла, що кияни були вражені й зворушені тим, як полтавські школярі у малюнках передали своє розуміння жахливої трагедії Голодомору-33. Тому після зустрічі з заступником голови Українського фонду культури Дмитром Янком, народним художником Леонідом Андрієвським вирішили у вересні у Фонді влаштувати виставку малюнків полтавських дітей “Пам’яті свій рід. Пам’яті жертв Голодомору в Україні”.

Передавав атмосферу київських зустрічей і ліцеїст Богдан Матвійчук, семикласник Полтавської музичної школи № 1: як і в Києві, він виконав на фортепіано свій власний твір — “Натхнення”.

Коли буваєш на таких зустрічах, хочеться достукатися до тих пустих горіх-депутатів і горе-урядовців, які нічого не читають, крім бульварних газеток та звітів про розквіт свого тіньового бізнесу: огляньтеся навколо! Діти пишуть вірші, малюють українське небо і співають пісні свого народу. Чому ж ви жеврієте в злобі?

ДОЗА ЛЮБОВІ ВІД «DRUM ECSTASY»

Марія ГОЛОВКО

У клубі “Квартира Бабуїн” у рамках проекту “У пошуках янгола” відбувся концерт білоруського гурту “Drum Ecstasy”.

Благодійна кампанія “У пошуках янгола”, яка стартувала в листопаді 2006 року, вийшла на якісно новий рівень. Адже цього разу до неї долучилися білоруські музиканти, які перейняли музичну естафету в українського колективу “Крихітка Цахес” (він перший відіграв благодійний концерт у рамках цього проекту). Драйвовий концерт “Drum Ecstasy”, що в перекладі з англійської означає “барабанний екстаз”, вразив українських меломанів незвичними ритмами середньовіччя й аномалією хаотичних звуків майбутнього. Також одразу пригадалися баталії між добром і злом у культових російських блокбастерах “Дневной дозор” і “Ночной дозор”, адже саме “Drum Ecstasy” створив вісім треків для цих популярних фільмів. Танцювальна музика з використанням різноманітних шумів на бас-гітарі, професійна робота барабанщиків збурювали адреналін у гостей клубу, які не тільки насолоджувалися музикою, а й щедро робили пожертви для дітей, позбавлених батьківської опіки.

Ця акція вже збрала 13,5 тис. грн. — надзвичайно позитивний результат для благодійного заходу. Проект триватиме до грудня 2007 року. До цього часу Український фонд “Благополуччя дітей” планує зібрати всю суму і розпочати облаштування будинку сімейного типу в м. Каневі.

Олександр ШОКАЛО
Фото Ігоря КРОЧАКА

У чому ж особливість цього річниць Шевченківських днів пам'яті? З центрального державного бюджету виділено удесятеро менше коштів, ніж минулого року, отже, не було гастролерів із столиці – народних капел, хорів, ансамблів на чолі з заїжджим режисером, які торік не дали змоги одеситам показати своє мистецтво. Зате письменників змогло приїхати вдвоє більше, ніж на Одещину. А мистецьку програму чудово забезпечили за рахунок місцевого бюджету виключно місцеві таланти: артисти й колективи Тернопільської обласної філармонії, артисти Тернопільського обласного академічного українського драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, солісти й колективи Тернопільського музичного училища імені С. Крушельницької, Тербовлянського вищого училища культури, Тернопільського обласного методичного центру народної творчості, тернопільські муніципальні духовий та камерний оркестри, духовий оркестр Тернопільського військового гарнізону, колективи районів області. А ще ж місцевими силами, за участю Мінкультуризму, організовано Всеукраїнську виставку образотворчого мистецтва “Мальовнича Україна”, де представлено понад 300 творів художників з усієї України. Отож на обласне управління культури й лягло 90% усіх турбот. Тернополяни так старалися перевершити самих себе, що їм це вдалося — офіційна й мистецька частини були перенесені. Недарма місцева преса, видрукувавши загодя програму заходів, задала інтригу — “Шевченківське свято, якого ще не було!”

А вшановувати Шевченка тернополяни вміють віддавна. Ще на початку 1924 р. при Кременецькому повітовому Товаристві “Просвіта” було створено Комітет по вшануванню Шевченківських свят, який консолидував для цього всі місцеві культурні сили й установи. Життя й творчість Тараса Шевченка пов'язані саме з цією, волинською, частиною Тернопілля. Він як співробітник Археологічної Комісії восени 1846 р. відвідав Вишнівець, Почаїв, Кременець. Про ці місця й тамтешніх людей Шевченко згадував згодом у поемах “Слепаю”, “Невольник”, “Петрусь”, у повістях “Варнак”, “Художник”, “Прогулка з удовольством и не без морали”, а образ Почаїва зафіксував у акварелях і на черках. Про перебування Кобзаря на Волині нагадують меморіальні таблиці й пам'ятники. Загалом на Тернопіллі встановлено понад 60 монументів Т. Шевченку. Тільки скульптор Іван Мулярчук створив 12 пам'ятників. А різьбяр Володимир Лупійчук залишив Шевченкіану зі 150 скульптур, для яких відведено дві зали в Збаразькому історико-архітектурному заповіднику. Візитівкою Тернополя став пам'ятник Т. Шевченку (скульптор Микола Невеселій), встановлений 1982 р. біля обласного драмтеатру його імені. Шевченківські свята на Тернопіллі стали традиційними з 1989 р., а з 1991 р. тут щорічно проводяться художні виставки.

До цього річниць свята Тернопільська обласна організація НСПУ, якою дбайливо керує Богдан Бастюк, підготувала антології “Літературне Тернопілля” та “Поетична Шевченкіана Тернопілля”, а Ігор Дуда й Богдан Мельничук явили третє, доповнене видання “Тарас Шевченко на Тернопільщині”. “Укрпошта” випустила з цієї нагоди спеціальний маркований конверт.

Шевченківські урочистості розпочалися 20 травня на Театральному майдані театралізованою літературно-мистецькою композицією “Шлях до Тараса” та покладанням квітів до пам'ятника Шевченку. Біля драмтеатру представники влади виголошували патріотичні промови,

ТЕРНОПІЛЛЯ ШАНУЄ КОБЗАРЯ

20—22 травня на Тернопільщині відбулося Міжнародне Шевченківське літературно-мистецьке свято “В сім'ї вольній, новій”, у якому взяли участь 118 письменників із цілої України, а також з Австралії, Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Росії. Цей щорічний захід регламентовано постановою Ради Міністрів УРСР №86 від 18 квітня 1990 р. та Кабінету Міністрів України №2017 від 18 грудня 1998 р. Естафета свята пройшла вже по 17 областях, має побувати ще в семи, в тім числі й в АР Крим, і завершиться на Черкащині 2014 — у 200-ту річницю від народження Тараса Шевченка. Тернопільщина прийняла естафету від Одещини й передала Дніпропетровщині.

Д. Павличко серед тернополян біля пам'ятника Т. Шевченку

а біля пам'ятника виступили письменники, та студенти-іноземці прочитали твори Кобзаря мовами своїх народів. Далі — огляд Всеукраїнської виставки образотворчого мистецтва “Мальовнича Україна” в обласному художньому музеї. А по обіді відбулося тривале святочне відкриття Шевченківського літературно-мистецького свята на Співочому полі в парку Національного відродження. Після чого письменницьку делегацію повезли ще на вечірнє мистецьке дійство до драмтеатру — на презентацію антології “Літературне Тернопілля” та “Поетична Шевченкіана Тернопілля”. Гості так перенаситилися сонцем, співами й декламаціями, що з нетерпінням рвалися до свого нічного осідку — в оздоровчо-тренувальний комплекс “Червона калина” Тернопільського медуніверситету, що за селом Дружба Тербовлянського району, в солов'їному лісі...

У понеділок із самого ранку — зустріч учасників свята з головою Тернопільської обласної державної адміністрації І. Стойком, головою Тернопільської обласної ради М. Миколенком, міським головою Тернополя Р. Заставним. І аж після цього письменників повезли спілкуватися з народом: літературно-мистецькі зустрічі під гаслом “Нам треба Твого голосу, Тарасе” пройшли у всіх 17 районах області, в Тернопільському національному економічному університеті, Тернопільському державному медичному університеті імені І. Горбачевського, Тернопільському державному технічному університеті імені І. Пулюя, а в Тернопільському національному педагогічному університеті імені В. Гнатюка відбулася наукова сесія Інституту національного відродження імені І. Герети, Тернопільського міського осередку Наукового товариства імені Т. Шевченка

та Тернопільського обласного й міського осередків Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка. А ще ж відкрито виставку художніх творів студентів вищих навчальних закладів Тернополя “Світ тихий, краю мій, моя Україно” в Тернопільській обласній бібліотеці для молоді. А на вечір у драмтеатрі — моновистава народного артиста України В'ячеслава Хім'яка за Шевченковими творами “Душі почину і краю немає”, що за неї актора збираються висувати на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка.

22 травня учасники свята проїхалися тернопільськими шляхами Шевченка: Вишнівець — Почаїв — Кременець, де відвідали Вишневецький замок Дмитра Байдю-Вишневецького Національного заповідника “Замки Тернопілля”, Почаївську Свято-Успенську Лавру, зал Т. Шевченка в Кременецькому краєзнавчому музеї, провели творчу зустріч у Кременецькому обласному гуманітарно-педагогічному інституті імені Т. Шевченка. Увечері в Палаці культури “Березіль” імені Лєся Курбаса відбулося урочисте закриття Шевченківського літературно-мистецького свята “В сім'ї вольній, новій” і передача творчої еста-

Є. Дудар із колегами на Співочому полі

Р. Лубківський, І. Стойко, Д. Чубата, Г. Шергей, Н. Матвієнко, В. Яворівський, Б. Бастюк, А. Вихрущ на Театральному майдані

фети від Тернопільщини Дніпропетровщині.

Наслухавшись велеловних офіційних виступів і сердечних ясних думок мудрого люду, надивившись барвистих святкових дійств і буденної дійсності, пройнятої сумом запустіння (бо молода трудова сила Тернопілля шукає заробітчанського щастя на чужині), доводиться констатувати, що живемо ми таки в паралельних світах. Звичайно, це вже не та ситуація, про яку висловився поет Юрій Завгородній ще в минулому столітті після Шевченківського свята на сусідній Хмельниччині: “Я марно втратив три доби в краю неляканих райкомів”. Не можу сказати, що ми також втратили “три доби”, але висновок з усього побаченого й почутого однозначний — необхідно міняти стару, “совкову”, схему Шевченківських свят. Я вже писав про це того року в статті “Чи так поминаємо?...” (“Слово Просвіти”, ч. 23, 8—14 червня 2006 р.). Зрештою, що ми робимо? Вшановуємо пам'ять нашого духовного провідника? Чи святкуємо за “совецьким” зразком триумф “сім'ї великої”, в якій ніби вже і кайдани порвані й воля окроплена? Але до такого святкування ще рано. Як сказав на велелюдному зібранні на Театральному площі один із керівників області Іван Стойко: “Сьогодні ще не збудовано той дім, про який мріяв Тарас. Сьогодні ще не всюди лунає українська мова, ще ми не маємо української книжки, української газети, українського фільму... Тому ми повинні зробити все, аби високопосадовці не говорили про українську мову, що це мова купки інтелігенції, щоб міністри не переходили на “язик конвою”. Ми повинні подбати, аби українська мова, український дух були по всіх наших просторах. Тому я впевнений, що сьогодні, коли ситуація в Україні є непростюю, ми об'єднаємось заради того, до чого нас кликав Шевченко. Бо в єдності наша сила”.

Перебираючи естафету від Тернопілля, в. о. голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації Г. Вербицький висловився так: “Місто Дніпропетровськ — це край людей, які завжди мріяли про свободу, про державу”. А далі не зовсім адекватне визначення: “Назва нашого міста походить від Дніпра і від прізвища першого всеукраїнського старости Григорія Петровського, і тому символізує нашу незалежність”...

Якщо жити за Шевченковим заповітом, то треба не боятися див-

тися правді у вічі. Люди живуть по правді, по совісті, коли не соромляться одне одному в вічі глянути. Я бачив таких людей, старших і юних, на зустрічах у Тернопільській обласній бібліотеці для молоді, в Тернопільському національному педагогічному університеті, в Тернопільському національному економічному університеті, в Кременецькому обласному гуманітарно-педагогічному інституті, в музеї історії Почаївської “Просвіти”, що його два роки тому створили у місцевій середній школі молоді вчителі української мови й літератури Тетяна Придатко та Євгенія Сакара за підтримки старших колег і рідних. Почаївська “Просвіта” діяла з 1922 до 1939 року на кошті місцевої кооперації. З музею починає відроджуватися просвітянський рух у селі Почаїв: тут діє шкільний драматичний гурток, а на перспективу — відродження кооперації. Ідея створення музею й оновлення просвітянської традиції виникла на тлі Лаври (яка стала осередком чужої ідеології) з потреби пізнати свої духовні витoki, свої духовні можливості й на них виховувати нове покоління.

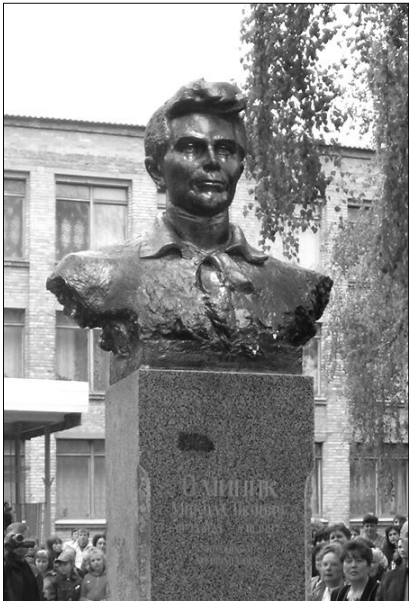
Саме така місцева громадська ініціатива насамперед потребує підтримки в процесі підготовки й проведення всеукраїнських Шевченківських заходів. Треба відмовлятися від масово-показушних мітингових дійств, а йти в кожне село, в кожну школу, в кожен навчальний заклад, у трудові колективи — йти до людини. Необхідно проводити огляди й підтримку місцевих ініціатив в усіх сферах суспільного життя.

А для цього потрібна нова ініціатива — громадянське зрушення під Шевченковим закличним “Свою Україну любіть!” Суть цього зрушення — люди честі мають нести в народ слово Шевченківської правди. Художники й архітектори мають проїхатися по Україні й виявити, в якому стані перебувають Шевченківські місця, аби відновленням їх створити моделі окультурення середовища. В науково-освітніх центрах України необхідно проводити урочисті Шевченківські академії. У навчальних закладах слід запровадити науково-практичні конференції, літературно-мистецькі вечори, а в школах — курси читців, літературні олімпіади й конкурси рисунка за творами Шевченка. Суть цих заходів — через творче освоєння Шевченкової спадщини навчитися спілкуватися віч-у-віч із правдою. І тоді буде

В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.

Шевченків імператив правди — помічна сила для людини й народу. Правда звільняє від упереджених думок і нав'язливих ідей, від ілюзій та облуди. Правда відкриває нові можливості гідного людського життя.

ЗЕМЛЯКИ ВШАНУВАЛИ ПИСЬМЕННИКА

Євген БУКЕТ
Фото автора

Нещодавно в селі Бишів Макарівського району, що на Київщині, урочисто відкрили пам'ятник відомому українському письменнику Миколі Яковичу Олійнику. Ініціював його встановлення сільський голова Бишева Анатолій Таранчук, автором проекту виступив заслужений художник України Анатолій Марчук, а втілив ідею скульптор Володимир Шолудько. Але вся ця праця не мала б результату без спонсорської допомоги підприємця Михайла Захарченка.

На урочистості з нагоди відкриття пам'ятника в його рідному селі прибули родичі письменника: сестри Варвара Яківна і Марія Яківна, дружина Надія Максимівна, сини Юрій Миколайович — член Спілки письменників, і Олег Миколайович — член Спілки журналістів, представники районної влади, громадських організацій, мешканці Бишева.

Відкрила свято “Пісня про Бишів” на слова Людмили Мірошкіної й музику Юрія Кромбета — мешканців села, у виконанні народного самодіяльного ансамблю “Любисток” Бишівського будинку культури.

“Мені надзвичайно приємно бути на святі, не тільки тому, що воно на честь мого батька, а й тому, що тут сьогодні починаються процеси відродження, люди починають розуміти, що не тільки гроші правлять світом, а й духовність, культура, — сказав у своєму вітальному слові Юрій Миколайович Олійник, — тому я дуже вдячний сільській раді, усім бишівцям і молодому поколінню передусім за те, що ви цей процес почали. Дуже хотілося, щоб він не переривався ніколи”.

“У жовтні 2005 року в Новосілках відкрили пам'ятник поборитиму Миколи Олійника Петру Си-

ченку, а сьогодні це вже другий пам'ятник творчій людині на Макарівщині за всю її історію, — розповів присутнім заслужений художник України Анатолій Марчук. — Раніше пам'ятники встановлювали комуністичним вождям, полководцям, а творчим людям чогось не ставили. Тепер є вже два, також закладено перший камінь під монумент Святителю Димитрію Ростовському в Макаріві”.

Скульптор Володимир Шолудько, який, окрім того, що створив об'єкт урочистостей у Бишеві, є автором найбільшого в світі пам'ятника Тарасові Шевченку в Ковелі, княгині рівненській Несвітській у Рівному, Тарасові Бульбі, який найближчим часом буде встановлено у місті Дубно, поділився з гостями своїми творчими задумами.

Завершуючи урочисту частину свята, сільський голова Анатолій Таранчук подякував усім присутнім, насамперед родині Олійників, а також усім, хто допоміг встановити пам'ятник і провести свято.

Юрій Олійник дає інтерв'ю

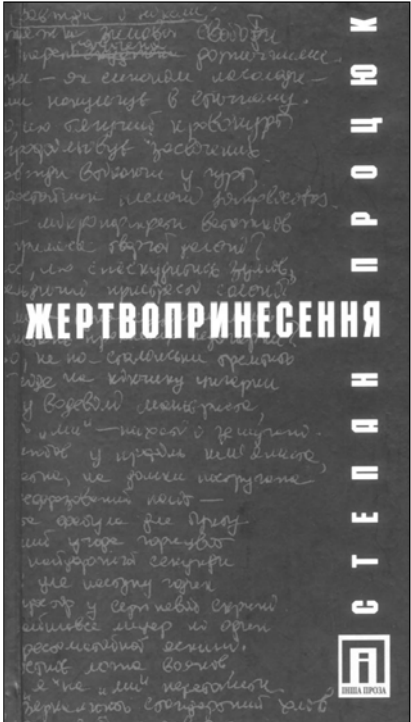
ТОПОС ПОРАЗКИ МАКСИМА ІЩЕНКА

Євген БАРАН,
м. Івано-Франківськ

Степан Процюк. Жертвопринесення: Роман. — Івано-Франківськ: Тіповіт, 2007. — 207 с. (Серія “Інша проза”).

Не збирався перерахувати роман С. Процюка “Жертвопринесення” вдруге. Років чотири тому, коли він тільки-но був видрукований на сторінках “Кур'єру Кривбасу”, прочитавши твір, я сказав авторові, що це найгірший серед його романів. А коли з'явилася репліка Петра Федотюка в “ЛУ”, то, не зважаючи на деяку різкість оцінок, у принципі погоджувався з рецензентом. Напевне, так ніколи б публічно не висловлювався про цей роман, якби не з'явився ще один відгук на нього, написаний журналісткою Надією Семенкович у газеті “Вечірній Івано-Франківськ” (“Жертвопринесення” для кого? або Дегенерати, “бляха муха!”) // “Вечірній Івано-Франківськ”, № 17, 10 травня 2007 р. — С. 5). Оцінка Надії Семенкович різка й негативна. Прочитавши одну з перших сексуальних сцен у романі, досить відразливу, Надія Семенкович акцентує тільки на цій відразливості, роблячи загальний негативний висновок. При цьому у відгуку журналістки є, як на мене, посутнє зауваження, а саме: перенасиченість літературними алюзіями й інтелектуальними екскурсами. Хоча висновок знову-таки трохи дивний: “Забагато імен в “Жертвопринесенні” обузилив шановний доцент (...)”.

Не знаю, чому С. Процюк розпочав серію “Інша проза” з цього роману. Бо найкращий серед його романів, останній із написаних ним, — “Руйнування ляльки”. Можливо, спрацювало бажання побачити роман у книжковому варіанті, для чого письменник зробив синтаксичні правки. Говорячи про те, що “Жертвопринесення” — найгірший роман С. Процюка, я мав на увазі не сцени сексуальних зв'язків із жінками. Тут якраз все вмотивовано внутрішніми психічними розладами головного героя, поета з Мічурівки, Максима Іщенка. Можливо, тих сцен забагато (реальних і вигаданих, створених

Максимовою хворобливою уявою), але ж і жінок, з якими спілкується Максим, чимало як на один роман: нелюба дружина Ольга, нелюба коханка Інна (саме вона стає жертвою найрозгнуданіших сексуальних перверсій Максима), нелюба узбецька поетеса Кульжан і, нарешті, нібито кохана студентка Марія, “дівчина з очима не то лані, не то антилопи, а якщо без іронії, то з очима, які неможливо забути!”. Саме ця остання з його пасій, його “остання скрижаль віри у кохання”, його “богородичний топос”, чинить із Максимом так, як він робив зі всіма іншими жінками: використавши його для маленької інтрижки, покидає невизнаного мічурівського генія для забезпеченого життя з сорокарічним бізнесменом. І якого б романтичного ореолу не надав Максим своїй пасії, вона виявилася справжньою

шльондрою, не здатною, як і Максим, на великі почуття. Чого не скажеш про Ольгу, Інну чи Кульжан, які, кожна по-своєму, любили Максима.

Максима Іщенка важко назвати героєм роману. Він є, власне, антигероєм. Хоча цей хворобливий геній дає дуже чіткі й точні характеристики літературної доби, у якій йому доводиться жити. Це ще один штрих до пояснення його хвороби. Бо він хворий. Хворий на манію слави. Живучи у нових, пострадянських умовах, Максим є дитиною української класичної літератури в її радянській інтепретації. Звідси всі його “замашки” на геніальність (ми не знаємо і не читаємо жодного вірша Максима; всі розмови про його геніальність — це розмови самого Максима; навколишніх він цікавить хіба що як екзот, хвороблива пухлина літературних алюзій, які в голові Максима перетворюються на відразливу реальність. Фактично, Максим Іщенко — це Дон Кіхот нашого перверсійного часу. І якщо герой Сервантеса воював із вітряками, то Максим воює з тінями минулого, які зробили його душевним калікою.

Із трьох можливих закінчень Максимової історії найреальніша перша. Він повинен загинути, інакше його літературному божевіллю не буде пояснення. Це тип, приречений на вимирання. Вмирає епоха, і вмирає її хворобливий носій. Бо два наступні варіанти — виїзд у Берлін до Кульжан і звернення до релігії, — означало б одужання героя. А такий варіант розв'язки неможливий за усією логікою сюжету.

Якщо розглядати роман С. Процюка кризь цю призму пародійного дон-кіхотства, герой якого не розуміє всієї трагікомічності ситуації, у якій він є у ролі офірного цапа, тоді доведеться визнати, що “Жертвопринесення” — це найпарадоксальніша і найдраматичніша літературна пародія нашої викривленої алітературної доби. І тоді цей роман аж ніяк не найгірший у доробку Степана Процюка. А є однією із найбільючіших і найвідвертіших історій про людину, яка стала жертвою власних літературних алюзій. Себто, добровільним самогубцем (моральним або фізичним), який ніколи не може виплутатися із пастки літературщини. Отже, виходить, що помилявся я, а С. Процюк, свідомо чи несвідомо, виповів одну з найреальніших сучасних літературних історій. І сексуальні перверсії у романі нічого не очорнюють, а тільки висвітлюють приховану розбещеність наших душ.

УНІКАЛЬНИЙ ЗРІЗ ГРАФІЧНОЇ ЕРУДИЦІЇ

Олександр ФЕДУРК,
доктор мистецтвознавства,
професор, дійсний член
Академії мистецтв

Без Віталія Мітченка ми не уявляємо розвитку української книги, того високого рівня, якого вона досягла останнім часом і який репрезентує сьогодні на вимірі світових стандартів, органічно вписуючись у престижні орієнтації дизайнерської культури. *Книжковий дизайн* — термін, що утвердився в книговидавничому процесі буквально за два останні десятиріччя, а в широкому уявленні — це мистецтво оформлення, ілюстрування книги, яке формували і формують блискучі майстри, що тонко, стилістично бездоганно і вишукано відтворюють естетичне обличчя української книги.

До знакових мистців, які вклали своє творче бачення і розуміння, мистецьку ерудицію в оформлення книги, зараховуємо Віталія Мітченка. Ось уже понад 35 років художник, який тепер перебуває в розквіті творчих інтенцій, звершує шляхетно і бездоганно свій мистецький чин, і кожний новий твір, який народжується в стінах його робітні, — чи це станкова графічна композиція, чи ілюстрація, чи нові, еталонного рівня, зразки шрифтів, чи культура графічного письма, яке зараховуємо до роду каліграфії, — свідчить про смак, ерудицію, інтелігентність автора. А книжки, тиражована продукція, журнали, афіші, каталоги, що він проектує як дизайнер, є зразковими, означеними мистецьким інтелектом; ми ставимо їх у той якісно естетичний ряд, що відповідає критеріям сучасного художнього мислення й співвідносять з масштабними уявленнями про конкретний зріз історії мистецтва. Сміливо, беззастережно доводимо, що на сьогодні вже сформувався мітченківський оригінальний стиль, має місце його класична академічна манера, яку він виніс під час студій із Московського поліграфічного інституту, а потім удосконалював у всевітньо відомій Академії друкарства в Лейпцігу. У Мітченка є послідовники, учні, що торують у мистецтві прокладені ним стежки...

Колись великі наші художники Г. Нарбут, М. Буткович, Г. Якутович підняли якісний зріз української книги — вони глибоко володіли знаннями про українську рукописну, а також друковану книгу барокової доби. Якісні здобутки великих майстрів свого часу перейняв, а потім власною працею, творчістю вивершував Віталій Мітченко, і можна дивуватись і водночас захоплюватись, з яким смаком і тактом він це здійснює.

Пропонована книжка художника має метафоричну, вербально витлумачену назву — “Мандри” і спрямовує до небуденних сторінок його творчості, що народжувалася й розвивалася впродовж багатьох років неординарного мистецького життя; виструнчує в логічну лінію мистецьку еволюцію на різних поворотах його біографічної долі —

від початкових студій у Саратовському художньому училищі до знакових поїздок по містечках України та європейських країн, у благодатні пленерні Седнів — творче пристановище художників нашої держави, Крим, де розквітав талант І. Богаєвського, М. Волошина, Ф. Захарова, П. Столяренка, улюблене серцю Сулимивку — вочину відомого козацького полковничого роду.

“Мандри” — то мистецька сповідь автора, яку він довірливо виносить на суд вдячному глядачеві й читачеві. “Мандри” — етапна книжка, бо вона підсумовує більш як тридцятирічний творчий шлях мистця, розгортаючи його сходження через перетини і знаки долі. У такому розумінні “Мандри” сприймаються як мистецька доля самого Мітченка.

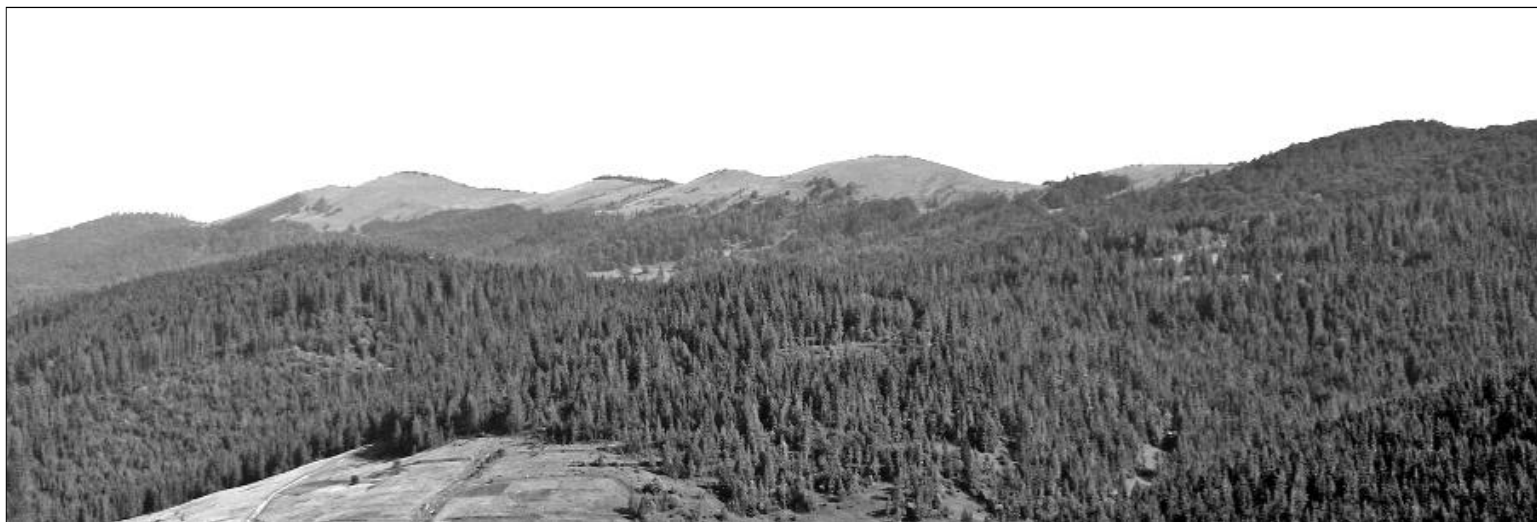
Бібліофіли шанують книги, проілюстровані та оформлені Мітченком, тому що вони демонструють високу культуру художньої книги. Назвемо побіжно лише деякі з низки цих видань, зважаючи на наші обмежені можливості їх репрезентації, але прикметно, що всі перелічені праці є перлинами книжкового мистецтва. Отже, “Похвала глупоті” Еразма Роттердамського, “Вечори на хуторі біля Диканьки” Миколи Гоголя, збірка барокової поезії “Аполлонова лютьня” — усі 1981 р., “Жан Крістоф” Романа Ролана (1982), “Дон Жуан” Дж. Г. Байрона (1985), “Мазепа” Богдана Лепкого (1994), “Вогонь з попелу” Івана Драча (1995) — і це не все: поза зазначеними в списку — добра сотня оформлених видань, із-поміж яких чимало навчальної літератури...

Мітченко сформувався професійно, працюючи у видавництві “Дніпро”, а сьогодні він — головний художник видавництва “Грамота”. Отже, “Мандри” повертають пам'ять художника до спеціалізації на ниві мистецтва книжкової графіки, у галузі якої його творчість добре znana й шанована в Україні.

Вирішивши видати власні “Мандри”, Віталій Мітченко тим самим ніби розкрив щедрі палітри своєї творчості, зібрав у єдине ціле матеріали, що мають вартісні критерії, позначені мистецькою, а також науковою актуальністю.

Книжка розгортає в хронологічній послідовності ще одну грань таланту мистця — його творчі ініціативи в царині станкової графіки, каліграфії, висвітлюючи, крім графічного дизайну, коло мистецьких зацікавлень, а також художніх проблем її автора.

Мітченко відродив традиції української каліграфії, виструнчивши її поетику на візуальній естетиці, невід'ємною часткою якої є стан душі художника. Його писемні знаки семантично ведуть перегук із кириличною культурою давньоукраїнських рукописних книг, бароковими знаками в стародруках, вони генетично тяжіють до пам'яті про Георгія Нарбута, і в цьому сенсі Віталій Мітченко є вдячним послідовником геніального графіка.

В. І. ГЕТЬМАН,
головний спеціаліст
Державної служби
заповідної справи
Мінприроди України

Неподалік м. Сколе у Львівській області є особливе місце, край мальовничих середньогірських ландшафтів, унікальних в Європі дрімучих 170—180-річних букових пралісів, крутих схилів і диких звірів, де в лютому 1999 року на площі 35 684 га було створено національний природний парк “Сколівські Бескиди”.

Розташований НПП “Сколівські Бескиди” у межах гірського масиву Східних Бескидів (Західні Бескиди — на території сусідньої Польщі), які є північно-західною частиною витягнутого вздовж головної осі Українських Карпат одного із пасом цих гір — Зовнішніх, або Скибових Карпат. Власне, самі Східні Бескиди включають гірські ландшафти Верхньодністровських і Сколівських Бескидів. На території останніх і розміщений національний парк. Найвища гірська вершина НПП “Сколівські Бескиди” — гора Парашка (1268 м).

Сколівські Бескиди... Щось таємниче, казкове і водночас ніжне, приємне і ласкаве відчувається у назві гірського краю, якого Бог обдарував природою надзвичайної краси і благодаті.

Вишукана естетична цінність бескидських ландшафтів, етнографічна специфіка бойківського краю, гостинність місцевих мешканців забезпечують високий рекреаційний потенціал парку.

Таємничі чари вікових величних лісів, безмежні панорами гір на тлі синього неба, численні гірські потоки прозорої води, напоєне медовими пахощами квітів повітря і цілющі мінеральні джерела, смарагдові полонини приваблюють, зачаровують і дають відпочинок.

Це край талановитих народних умільців, самобутні вироби яких (різьблені дерев'яні речі, вишивки, килими, намиста, кераміка, предмети одягу) цінуються далеко за межами Карпат.

Парк приваблює гомінкими гірськими потоками, галасливими водоспадами річки Кам'янки. Відомий також водоспад Гуркало на Малій Річці біля с. Корчин. Перекати трапляються на всіх потоках і ріках парку, але особливо мальовничі вони на р. Рибник Майданський, Павловому та Чудилловому потоках.

Цікава будова земної поверхні Сколівських Бескидів. Зокре-

ма асиметричні геологічні складки-луски (хребти) тут ніби скиби на зораному полі налягають одна на одну, створюючи своєрідний скибовий рельєф (Орівська скиба). У місцях вихо-

Гора Тростян справедливо вважається центром гірськолижного спорту і туризму. Завишки 1300 м н. р. м., вона не може змагатися з гірськолижними альпійськими трасами, де

трічаються у скелястих і менш доступних Горганах.

Але справжні кам'яні поля (так звані “куруми”) характерні для альпійського високогір'я, районів Півночі і Сибіру (взнаки

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК

ду пісковиків поширені скельні утворення (“бескити”, “бескет-тя”), часто взяті під охорону як геологічні пам'ятки природи. Зсув-урвище на корінному схилі долини р. Рибник Майданський — цікавий пізнавальний об'єкт для еколого-освітніх екскурсій і польових практик студентів-географів.

У Бескидах гірські хребти, як правило, мають широкі, лагідні гребені. Вершини заокруглені, схили — відносно похилі та м'які, що пояснюється літологічним (мінералогічним) складом гірських порід — вони легко піддаються фізичному вивітрюванню.

Міжгірні долини просторі. Усе це сприяє доступності й зручності Бескидів у їхньому рекреаційному освоєнні. Особливо зручні гірські схили для звичайного гірськолижного туризму.

Класичний приклад — широковідома гора Тростян, підніжжя якої перебуває за 2 км від смт. Славське Сколівського району на Львівщині. Саме Славське розташоване у живописній долині рік Опір і Славської.

Найбільше у світі гірськолижних курортів (Австрія, Швейцарія, Франція, Італія). Але гора Тростян добре витримує конкуренцію за складністю спуску.

Так, найважчим є стрімкий центральний схил, який, без сумніву, подарує захоплюючі хвилини спортивних випробувань тим, хто намілившись спуститися по ньому. Складності трасам також надають снігові горби, що формуються сотнями лижників. Новачкам гірських лиж Тростян запропонує відносно пологий західний і пейзажний північний схили. Усього на горі — п'ять канатних і один крісельний підйомники. Ще чотири підйомники знаходяться на інших схилах навколо Славська.

Зустрічаються у Бескидах кам'яні розсипи, стрімкі урвисті скелі — “греготи”, “бескиди” (форми так званого гольцевого скульптурного рельєфу). Від “греготів” пішла назва розташованих поряд, південніше, в Івано-Франківській області, гір Горган (що також входять до Зовнішніх, Скибових Карпат), а від “бескидів” — гори Бескиди. Зазвичай ці скопища каміння зус-

дається морозне вивітрювання, багаторічна мерзлота).

Також назву гір “Бескиди” дехто пов'язує з племенем якихось “бессів”, що жили тут, або, за іншою версією, з грецьким словом, що означає “пасовисько, полонина”. Можливо, вірогідніше друге... Втім, Бескиди споконвіку були прабатьківщиною нашої української народності — бойків (між ріками Сяном і Лімницею).

Хоча було кельтське плем'я бойів, що протягом III—I століть до Р. Х. “борознило” простори Центральної і Східної Європи (в межах сучасної Австрії, Південної Німеччини, Північно-Східної Італії, Чехії, Словаччини, Угорщини, чи Паннонії). Під тиском ворожих і сильних тоді гетів і даків бойи знайшли пристановище (тобто сховалися) десь тут — у Карпатському регіоні.

У I ст. до н. е. згадується ж бо Бойська пустеля (рівнина), що була у басейні р. Тиса. Це про що говорить? Що крім північних схилів Карпат, бойки обживали й південні (де протікає р. Тиса).

Зазначимо, що кельти в ті часи були найбільш високорозви-

неним народом. Можливо, кельти-бойи, а то й “бесси”, асимілювавшись із місцевим людом, прибрали назву бойків-українців! Чогось у вимові бойків часто трапляється буквосполучення — “бое”. Пам'ятаймо також, що І. Франко — славетний бойко!

Та повернімося до природи цього чарівного краю. Особливо багате у межах НПП “Сколівські Бескиди” ландшафтне різноманіття.

У північній частині парку сформувалися ландшафти крайового низькогір'я, почленованого допливами річки Стрий, із залишками ялицево-букових лісів.

Значну частину парку займають середньогірні дуже розчленовані зворами (яругами) ландшафти зі смерековими, смереково-ялицево-буковими і ялицево-смереково-буковими лісами. Для них характерні порівняно великі абсолютні висоти — до

1100—1200 м, значна стрімкість схилів і велика залісненість. Долини потоків, які течуть у місцях поширення твердих ямненських пісковиків, мають вигляд мальовничих ущелин. Одна з них — долина Кам'янки — охороняється як геоморфологічна пам'ятка природи.

Ознайомитися з особливостями геоморфологічної будови території національного природного парку можна на екологічних стежках і маршрутах, прокладених по хребту г. Парашка (туристичний маршрут м. Сколе—с. Майдан) та по хребту Зелем'янки (екологічна стежка “Павлів потік — урочище Святослав”).

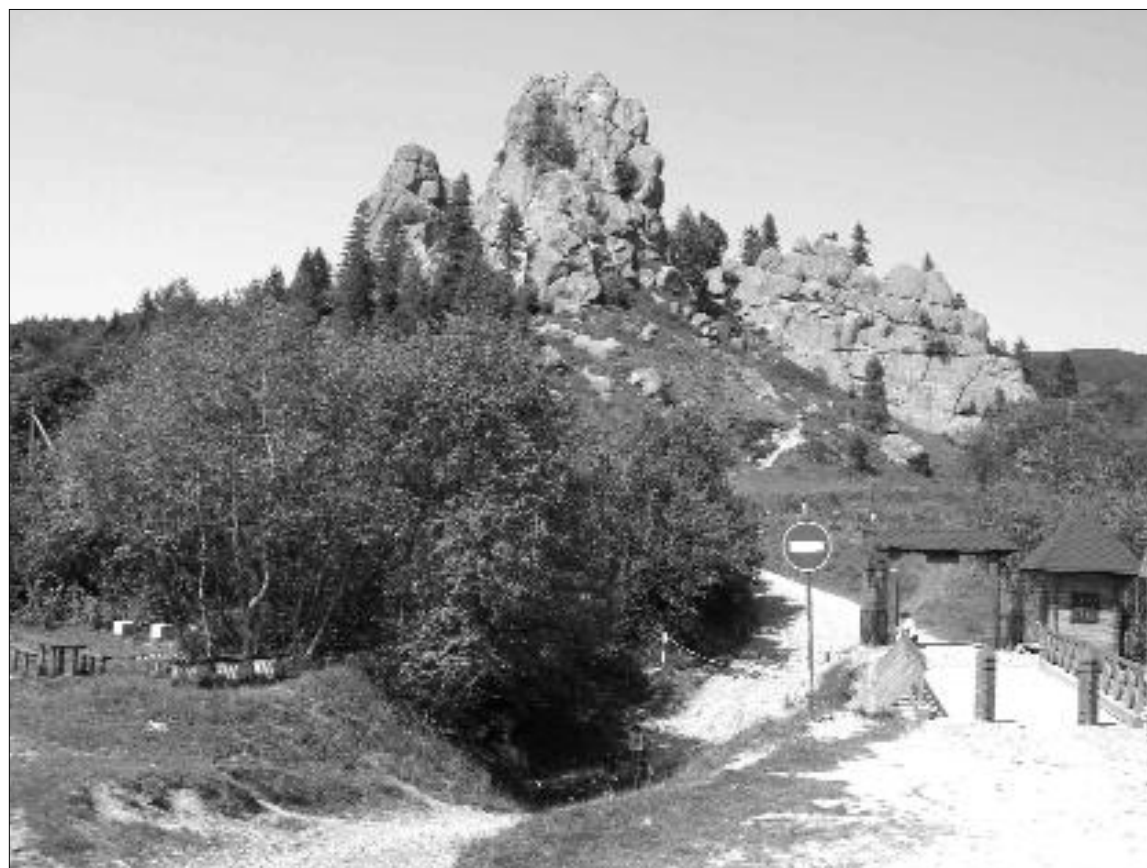
Доволі цікава історія урочища Святослав. Ідеться про трагічну загибель на початку XI ст. у Сколівських Бескидах київського князя Святослава. Історичні документи про цю подію відсутні. Бо скільки в нас чого пропало...?! Так, у квітні 1718 р. згоріла багатюща бібліотека Києво-Печерської лаври, у якій зберігалися літописи, акти княжої доби (а підпалили її, між тим, підслани Петром під виглядом монахів агенти).

Про кончину князя Святослава існують лиш перекази, що передаються з покоління у покоління. Та з літописних джерел відомо, що після смерті Володимира Великого почалась суперечка між його синами за батьківський престол.

Святополк Окаянний, який убив Бориса й Гліба, хотів прибрати й третього брата — Святослава, головного претендента на князівський трон. Святослав шукав допомоги у свого тестя — угорського короля, але в долині біля нинішнього м. Сколе його наздогнали дружинники Святополка. У збройній сутичці Святослав загинув. Було це у рік смерті батька — князя Володимира (1015 р.).

Отже, поширення в народі переказів про смерть Святослава і послужило причиною для найменування місцини урочищем Святослава.

Відомі й дві фольклорні версії щодо поховання Святослава в Карпатах. Перша — разом із тілом князя в могилу поклали його бойове спорядження, друга — князь був похований за давнім (ще з часів правдавності

«СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ»

Аратти, держави трипільської цивілізації, VI—III тис. до Р. Х.) культовим обрядом трупоспалення. Насипану могилу і всю долину назвали Святославою.

Та на цьому народний переказ не закінчується... У князя Святослава була дочка, з ім'ям якої пов'язують назву найвищої гори національного парку. Переказують, що дівчина хотіла втекти від людей Святополка і сховалася на вершині гори коло м. Сколе. Однак смерть від меча убивць наздогнала й тут. Народ назвав гору її ім'ям — Парашка.

Сьогодні гора Парашка чи не найпопулярніша вершина серед екотуристів. Звідси відкриваються надзвичайно красиві панорамні пейзажі Бескидів...

Та повернемося до чарівної природи “Сколівських Бескидів” з їхнім багатючим біотичним різноманіттям. Яке тут різнобарв'я рослин!.. Одних занесених до Червоної книги України маємо понад 50 видів.

Так, раною весною з-під снігу з'являються суцільні фіолетові килими з квітів шафрана Гейфеля, пізніше зацвітають підсніжник білосніжний, чи звичайний, білоцвіт весняний... У травні в Бескидах цвітуть орхідеї — билинець довгоровий, чи комарниковий, зозулинець салепокий, пальчатокорінник травневий. Цвіте наприкінці весни всім знайома цибуля ведмежа (черемша), тендітна й красива лунарія оживаюча зі світло-ліловими, білими або фіолетовими квітками, а також отруйна, з родини пасльонових скополія карніолійська.

Улітку милує зір арніка гірська, астранція велика, любка дволиста, лілія лісова, зозулині сльози серцелисті... У темнохвойних лісах росте баранець звичайний. Восени на луках з'являються лілові квіти пізньоцвіту осіннього... З одного боку це добре, та з другого — усі ці рослини у Червоній книзі!

Різноманітний і видовий склад фауни. Тут можна натрапити на оленя благородного, кабана дикого, куницю — лісову і кам'яну, ведмедя бурого (у межах національного парку їх аж 24!). З рідкісних видів водиться борсук, горностай, кіт лісовий, рись (виявлено 19 рисей). У

1965 році з Біловезької Пущі сюди завезли 10 зубрів, які добре прижилися і дають потомство.

Зазвичай багате пташине царство. Тетереви або тетеруки (з їхнім весняним бурмотінням), рябчик (орябок), дятли зелений і трипаллий, шишкар ялиновий, плиска гірська, щеврик гірський, беркут, шуліка рудий, сова сіра, сокіл сапсан, а також занесені до Червоної книги України глухар (глушець), підорлик гірський, сорокопуд сірий і навіть суто поліський “житель” — лелека чорний.

Густа річкова мережа, яку утворюють притоки річок Стрий та Опір, робить цю територію особливо привабливою для літнього туризму, а довгі пологі гірські схили сприяють розвитку гірськолижного спорту.

Серед укритих хвойним лісом хребтів у мальовничій гірській улоговині, на берегах р. Опір, розташоване м. Сколе — центр зимового туризму.

Перспективними у цьому плані є також урочища Павлів Потік, Зелем'янка (Сколівське лісництво), долина р. Велика річка, долина р. Кам'янки (Дубинське лісництво), урочище

Панасівка (Коростівське лісництво).

На околицях парку розташовані традиційні курортні місцевості — Східниця, Сколе, Славське. Особливе значення має суміжне смт. Східниця, де розташована Всеукраїнська дитяча оздоровниця — курорт “Східниця” з великими запасами мінеральних вод на кшталт “Нафтуся” (гідрокарбонатно-натрієвих із підвищеним вмістом органічних решток).

Окрім того, на території парку налічується до 30 мінеральних джерел різної бальнеологічної дії. Джерела лікувальних мінеральних вод відомі в долині р. Рибник Майданський, околиці с. Новий Кропивник, між населеними пунктами Корчин і Верхнє Синевидне. Відпочиваючих приймають близько 50 санаторіїв, пансіонатів, баз відпочинку і туристичних кемпінгів.

Для науково-пізнавального туризму інтерес становить городище давньоруського літописного міста-фортеці “Тустань” (X—XIII ст.) на Урицьких скелях (Підгородцівське лісництво), що й сьогодні вражає відвідувачів своєю суворістю і неприступніс-

тю. Постановою Кабінету Міністрів України від 05.10.1994 р. цю історичну місцевість оголошено Державним історико-культурним заповідником “Тустань”.

Тустань — княж-град, наскельне місто-фортеця, яке існувало впродовж півтисячі років (IX—XIII ст.) Як оборонний пункт літописна Тустань існувала включно до XVI ст.

Фактично укріплення розміщувалося на трьох скельних групах: Камінь, Острий Камінь та Мала Скеля, що нині біля села Урич на Львівщині.

У XIII ст. через Тустань проходив історичний шовковий шлях — трансконтинентальний: із Китаю в Португалію. Тустань була одним із основних пунктів торгівлі галицькою сіллю (мінерал galit — кам'яна сіль — від того й топонім західноукраїнського краю “Галичина”!). Історичні (писемні) та археологічні дані свідчать: Тустань була митницею з IX до середини XV століть.

Завдяки своєрідним археологічним “документам” — численним пазам і врубам, що висічені на скелях у місцях існування дерев'яної забудови, вдалося виконати наукову реконструкцію з достовірністю на 90 відсотків і відтворити п'ятиповерховий житловий комплекс загальною висотою понад 18 м. Усе це свідчить про високий рівень нашої матеріальної культури у ті часи не тільки у великих центрах України-Руси, а й на далеких окраїнах.

Архітектурно-археологічні дослідження Тустані з 1971 р. проводить відомий дослідник М. Рожко. Власне, вони і привели його до відкриття невідомої раніше у слов'янському світі окремої середньовічної наскельної фортифікації.

Через територію національного парку проходять автомобільна і залізнична транспортні артерії міжнародного значення, що робить його економічно перспективним, особливо для іноземних туристів. Зображення трембітаря, що зустрічається дорогою, — немов візитівка НПП “Сколівські Бескиди”.

У межах національного парку і довікола нього розвивається сільський туризм, який дає змогу тутешнім мешканцям отримувати альтернативні прибутки, які залежатимуть від чистоти й незайманості місцевої природи.

Для ближчого і повнішого ознайомлення з територією національного природного парку “Сколівські Бескиди” можна здійснити короткі мандрівки еколого-пізнавальними стежками. Це свого роду “світлина” у природу національного парку.

Один із найцікавіших об'єктів НПП “Сколівські Бескиди” — долина правого допливу річки Опір — р. Кам'янка, до якої, власне, від адміністративного приміщення національного парку у м. Сколе й вирушимо.

Спершу, на мосту через Опір, відкривається чудова пейзажна панорама річкової долини. З лівого боку видно гирло р. Кам'янки. Відразу за мостом, наліво — дорога на турбазу “Карпати”.

Прямуючи вздовж р. Кам'янка, виходимо до мальовничого водоспаду. Вище по руслу є ще пару водограїв, але цей — найкрасивіший. Це улюблене місце відпочинку туристів. Із шести-метрової висоти вода широкою завісою падає на кам'яний хаос. У сонячні дні над водоспадом грає веселка.

Нагромадження в руслі величезних брил пісковика створює “творче” безладдя. На лівому березі річки — дикі прямовисні скелі, за які чіпляються ялиці й смереки. Усе це справляє незабутнє магічне враження, налаштовуючи на життєвий динамізм, поетичне піднесення та роздуми про жорстку логіку земного буття.

Вище водоспаду долина річки розширюється. Тут влаштовано місце для тривалішого відпочинку: можна розпалити багаття, розташуватися на нічліг із наметом.

Приблизно за півкілометра від водоспаду, по стрімкому схилу стежка підіймається до унікального для національного парку природоохоронного об'єкта — урочища Журавлиного. Тільки одна засторога — в урочищі Журавлиному забороняється розпалювати вогнища, влаштовувати ночівлі — це зона регульованої (тимчасової) рекреації парку.

Тут, на оліготрофному (бідному на підземне живлення) глибокому сфагновому торфовищі росте (що Ви думаєте?) тайговий мешканець — “північний виноград” — журавлина болотна (клюква — російською). Поруч із журавлиною зростають рідкісні в Бескидах пухівка піхвова, бобівник трилистий, росичка круглолиста, очерет звичайний та ін.

В урочищі є озеро Журавлине (місцева назва — Мертве озеро). Тепер спостерігається заростання цього озера як біогеоценозу, що є закономірним процесом його саморозвитку. Під впливом сфагнових мохів, осок, іншої рослинності на озері формується сплавина, що є початковим етапом утворення верхового болота. Такі зміни природних екосистем звуться сукцесіями. Автором вчення про них є американський учений Коулс.

Наостанку. Епілогом сказаному можуть стати пророчі слова відомого російського вченого, історико-географа Лева Миколайовича Гумільова з його монографії “Географія етносу в історичний період” (1990): **“Все в природі старіє: тварини і рослини, люди та етноси, культури, ідеї і пам'ятники. І все, перетворюючись, відроджується відновленням”**.

